

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій
Кафедра податків та фіскальної політики

СТОЙКО Оксана Віталіївна

**Фіскальна полатика держави: концептуальна
парадигма і соціально-економічні ефекти / State
Fiscal Policy: Conceptual Paradigm and
Socio-Economic Effects**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма - Фіскальне адміністрування

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ФФАзм-21
О. В. Стойко (Пелех)

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, В. І. Дмитрів

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

" ___ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
_____ **А. І. Луцик**

ТЕРНОПІЛЬ - 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	6
1.1. Теоретичні детермінанти, принципи та роль фіскальної політики	6
1.2. Соціально-економічна парадигма фіскальної політики держави	15
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2. ПРАГМАТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	25
2.1. Аналіз показників фіскальної ефективності бюджетно-податкової політики України	25
2.2. Податкове навантаження та його вплив на соціально-економічний розвиток держави	35
Висновки до розділу 2	46
РОЗДІЛ 3. ОРІЄНТИРИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	48
3.1. Пріоритетні напрямки підвищення ефективності фіскальної політики	48
Висновки до розділу 3	60
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний стан розвитку економіки України та взаємозалежність країн світу від турбулентних економічних реалій, виокремлюють бюджет, як головну матеріальну базу існування держави з формою реалізації її функцій, що включає в себе добробут населення та виступає дієвим інструментом втілення соціально-економічної політики. Особливої уваги, потребує формування достатнього обсягу бюджетних доходів і забезпечення їх ефективного використання.

Наразі в Україні існує низка проблем, а саме: політична нестабільність, загроза територіальної цілісності та суверенітету країни, недосконалість законодавства та тотальна корупція, перешкоджання управлінню державними фінансами, та багато іншого. Державний бюджет є основним важелем підтримки хоча б певної рівноваги в національному економічному процесі. Тому якісна та ефективна його реалізація як основних фіскальних коштів країни є не лише незамінним чинником забезпечення поточної економічної стабільності, а й загального потенціалу розвитку. Завдання, яке стоїть перед органами державної влади, полягає в тому, щоб забезпечити частку державного бюджету в кошторисних видатках до загальних доходів, а також визначити справжній стан державного бюджету шляхом аналізу видатків і доходів попереднього державного бюджету, покращуючи тим самим ефективність управління державними фінансами.

Державна фіскальна політика в нашій державі все ще має цілий ряд проблем, на які у своїх дослідження звертали увагу такі дослідники, як М. Кучерявенко, В. Валігура, Г. Бех, В. Андрущенко, В. Дем'янишин, Т. Меркулова, М. Гридчина, Д. Кобильнік, В. Тропіна, Н. Вдовиченко, В. Білоцерківець, Я. Жаліло, О. Дмитрик, А. Крисоватий, А. Луцик, В. Мельник, С. Маслюченко, Я. Литвиненко та багато інших. Останніми роками представники і наукових, і політичних кіл наголошують на тому, що більше уваги в ході удосконалення української фіскальної політики має

приділятися їй приведенню у відповідність до провідних європейських норм і стандартів, що є цілком справедливим, враховуючи активний курс нашої держави на європейську інтеграцію.

Мета й завдання дослідження. *Метою* дослідження є обґрунтування теоретичних засад та формування практичних рекомендацій щодо вдосконалення фіскальної політики в контексті підвищення рівня соціально-економічного розвитку України.

Для досягнення зазначеної мети поставлено та вирішено такі *завдання*:

- визначити теоретичні детермінанти, принципи та роль фіскальної політики;
- висвітлити соціально-економічні підвалини фіскальної політики держави на сучасному етапі;
- провести аналіз основних показників фіскальної ефективності бюджетно-податкової політики України;
- дослідити вплив податкового навантаження на соціально-економічний розвиток держави;
- обґрунтувати пріоритетні напрямки підвищення ефективності фіскальної політики України.

Об'єкт дослідження – процес здійснення фіскальної політики в державі.

Предмет дослідження – соціальні та фінансово-економічні відносини, що виникають під час реалізації фіскальної політики в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення мети й розв'язання сформованих завдань в роботі було використано загальні та спеціальні методи наукового пізнання: системний та структурний – для визначення сутнісних детермінант фіскальної політики; порівняльний і факторний – для дослідження особливостей реалізації бюджетно-податкової політики в Україні; статистичного аналізу, порівняння та узагальнення – для вивчення сучасного стану розвитку податкового потенціалу в державі, оцінювання податкового навантаження економіки України; абстрактно-логічний – для теоретичного узагальнення, а також формування висновків і пропозицій.

Інформаційну базу кваліфікаційної роботи становлять законодавчі та нормативно-правові акти, звітні дані Державної служби статистики України, Державної податкової служби України, Державної казначейської служби України, а також монографічні дослідження та публікації у періодичних виданнях вітчизняних і зарубіжних науковців та фахівців з питань фіскальної політики.

Практичне значення одержаних результатів полягає у сформульованих та обґрунтованих наукових положеннях, висновках і пропозиціях, які дозволяють окреслити перспективи ефективного розвитку фіскальної політики України в умовах домінування євроінтеграційних процесів та в контексті покращення соціально-економічних процесів.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були апробовані на Всеукраїнській науково-практичній студентській конференції «Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів», м. Тернопіль, 2020-2021рр.).

Загальний **обсяг випускної кваліфікаційної роботи** становить 73 сторінки, наведено 4 таблиці, 6 рисунків. Список використаних джерел компонується з 63 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

1.1. Теоретичні детермінанти, принципи та роль фіскальної політики

Сучасний економічний розвиток України та її регіонів значною мірою визначається стратегією податкової політики. Саме фіскальна політика визначає характер і мету податкової системи, яка передусім має забезпечити необхідними ресурсами фінансування видатків держави.

Стратегічною метою фіскальної політики є створення в Україні стабільної податкової системи, яка забезпечить повну сплату бюджетів усіх рівнів, ефективну роботу національної економіки, справедливе оподаткування різних платників податків, створить умови для подальшого розвитку. Україна інтегрується в міжнародне співтовариство.

Соціально-економічний розвиток регіону є не тільки результатом використання його ресурсів і можливостей, але значною мірою це також результат використання цих економічних механізмів для формування та реалізації політики розвитку. Одним із вирішальних чинників є регіональна податкова політика, залежно від того, який регіон є привабливим для доходів підприємств і громадян, чи не викликає інтересу до ведення бізнесу в цій сфері. Відповідно до загальної податкової політики країни та ступеня досконалості регіональної податкової політики на практиці реалізуються взаємовідносини між країною та кожним регіоном.

По суті, фіскальна політика країни та її регіональні складові утворюють єдину теоретичну базу, що дозволяє розглядати теоретичні основи оподаткування без акцентування на його регіональному характері, а також практики його застосування в контексті політики розвитку. звернути увагу на специфічні умови регіону.

У цілому фіскальна політика держави трактується по-різному. С.І. Юрій та Й.М. Бескид характеризують фіскальну політику наступним чином: “діяльність держави у сфері запровадження, правового регламентування та організації справляння податків і податкових платежів до централізованих фондів грошових ресурсів” [18]. Л.М. Шаблиста визначає фіскальну політику з такої точки зору: “діяльність держави у сфері встановлення і стягнення податків. Її метою є формування державного бюджету та одночасне стимулювання ділової активності підприємств” [45, с. 69].

А. Соколовська вважає: “сучасна фіскальна політика полягає в установленні та зміні елементів податкової системи (різновидів податків, ставок, структури податкової системи, суб’єктів, об’єктів оподаткування, податкової бази, пільг тощо) для забезпечення надходжень до бюджету, достатніх для виконання державою покладених на неї функцій і стимулювання економічного зростання” [45, с. 71].

Таким чином, на основі цих визначень можна побачити, що автори виділяють дві характерні особливості податкової політики, які власне визначають її роль у системі управління. Це забезпечення необхідних надходжень до бюджету та стимулювання економічного зростання. Останнє визначається обраною моделлю економічного розвитку.

У другій половині ХХ ст. використовувалися три моделі економічного розвитку, у кожній з яких відводилося певне місце системі регулювання економіки і, відповідно, ролі податкової політики. Серед них – «ліберальна» модель, «планово-адміністративна економіка», модель «стратегії прискореного розвитку».

Тому за першою моделлю (найуспішніша реалізація в США та Великобританії) державне втручання в економічний процес обмежене. В основному надія покладається на ринковий механізм, який регулює економічні відносини. Тому податкова політика спрямована на підтримання мінімальних податкових ресурсів, необхідних державі для виконання своїх функцій.

Важливою особливістю «планової адміністративної моделі» економіки є те, що країна має високий вплив. Майже всі підприємства знаходяться в руках країни. Управління здійснюється у формі інструкцій, а значення податкової політики становить мінімальний. Держава вилучає з бюджету основну частку прибутку юридичних осіб, залишаючи лише мінімум, необхідний підприємству для фінансування свого розвитку відповідно до встановленого держплану.

Третя модель орієнтована на прискорений розвиток галузей, що мають потенціал зростання (Японія). У податковій політиці податковий тягар перенесений з корпорацій на фізичних осіб, які оподатковуються за прогресивною шкалою. Широко використовуються податкові пільги.

За характеристиками наведеної досить загальноприйнятої політики розвитку існують також моделі податкової політики. Один з них (кейнсіанство) заснований на використанні податків і державних витрат (податкові пільги, маніпулювання податковими ставками) для коригування циклічних коливань економіки та стимулювання економічного зростання. В іншій (неокласичній) моделі стимулювання пропозиції факторів виробництва здійснюється шляхом обмеження та ліквідації податкових пільг та зниження податкових ставок. Крім того, неокласична модель відмовляється від використання державних видатків як інструменту фіскальної політики для стимулювання економічного розвитку. [23, с. 79].

У 1776 р. А. Сміт визначив чотири основних принципи оподаткування:

1. “Рівність оподаткування, згідно з якою піддані держави повинні за можливістю відповідно до своєї здатності та сил брати участь в утриманні уряду, тобто відповідно до доходу, яким вони користуються під заступництвом і захистом держави.

2. Визначеність оподаткування передбачає, що податок, який зобов’язується сплачувати кожна окрема особа, має бути визначеним, а не довільним. Термін сплати, спосіб і сума платежу – усе це має бути чітким і визначеним для платника і для будь-якої іншої особи.

3. Зручність оподаткування. Кожний податок повинен стягуватися в той час або тим способом, коли і як платникові має бути найзручніше сплачувати його.

4. Дешевизна оподаткування. Кожний податок має бути так задуманий і розроблений, щоб він брав і утримував з кишені народу якомога менше понад те, що він приносить казначейству держави” [43].

Пізніше німецький економіст А. Вагнер при формуванні основних принципів оподаткування доповнив їх і надав концептуального характеру, виділивши окремі чотири групи:

- 1) “перша група – фінансові принципи (достатність та еластичність);
- 2) друга – народногосподарські принципи (належний вибір джерела обкладання, правильна комбінація різних податків у систему);
- 3) третя – етичні принципи, принципи справедливості (загальність і рівномірність оподаткування);
- 4) четверта – принципи управління (визначеність обкладання, зручність сплати податку тощо)” [45, с. 98].

Існують й інші підходи щодо формування принципів оподаткування. Так, Ш. Бланкарт виділяє тільки два основних принципи оподаткування: “платоспроможність та еквівалентність. Принцип платоспроможності передбачає справедливий розподіл податкового тягаря між членами суспільства. Основні положення за принципом платоспроможності розробив у «теорії пожертвування» Д.С. Мілль. Цей принцип і сьогодні є досить актуальним. Згідно з принципом еквівалентності (основоположник – К. Вікселль) рівень оподаткування повинен визначатися ступенем відповідності між обсягами податкових платежів окремих громадян і величиною державних послуг, що їм надаються. Цей принцип досить часто зазнає критики з боку науковців, і політично його важко реалізувати” [9].

Разом з тим практика сьогодення вимагає при оподаткуванні враховувати ще ряд інших актуальних принципів.

Здійснення фіскальної політики в епоху економічних змін потребує

врахування не лише основних засад макроекономіки, а й причин трансформації та змін, а також спрямованості бюджетно-податкової політики на певному етапі економічного розвитку. Такі вимоги надто ускладнюють визначення напряму фіскальної політики, оскільки кожне рішення, прийняте на макрорівні, не завжди може вийти на мікрорівень без викривлення. Для України складність у виборі та дотриманні єдиного вектору фіскальної політики полягає в необхідності врахування рекомендацій Світового банку та Міжнародного валютного фонду, експерти яких дають рекомендації на основі досвіду економічно розвинутих країн, незалежно від специфіки умов української країни.

Використання інструментів фіскальної політики має враховувати фактичний стан економіки, інакше наслідки змін фіскальної політики будуть непередбачуваними не лише в довгостроковій, а й у короткостроковій перспективі.

Окрім того, цілі фіскальної політики мають узгоджуватися із функціями податків та бюджету. Виходячи з цього, структурну схему фіскальної політики можна представити графічно (див. рис. 1.1).

Підсумовуючи всі вищенаведені визначення, констатуємо, що фіскальна політика може бути визначена як сукупність економічних, правових та організаційних заходів, заснованих на єдиних принципах і передбачає наукову та обґрунтовану системну діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямовану на ефективне регулювання співвідношення між податками та зборами шляхом використання законів про економічна основа означає. Податкова політика є невід'ємною частиною національних фінансів та загальної економічної політики.

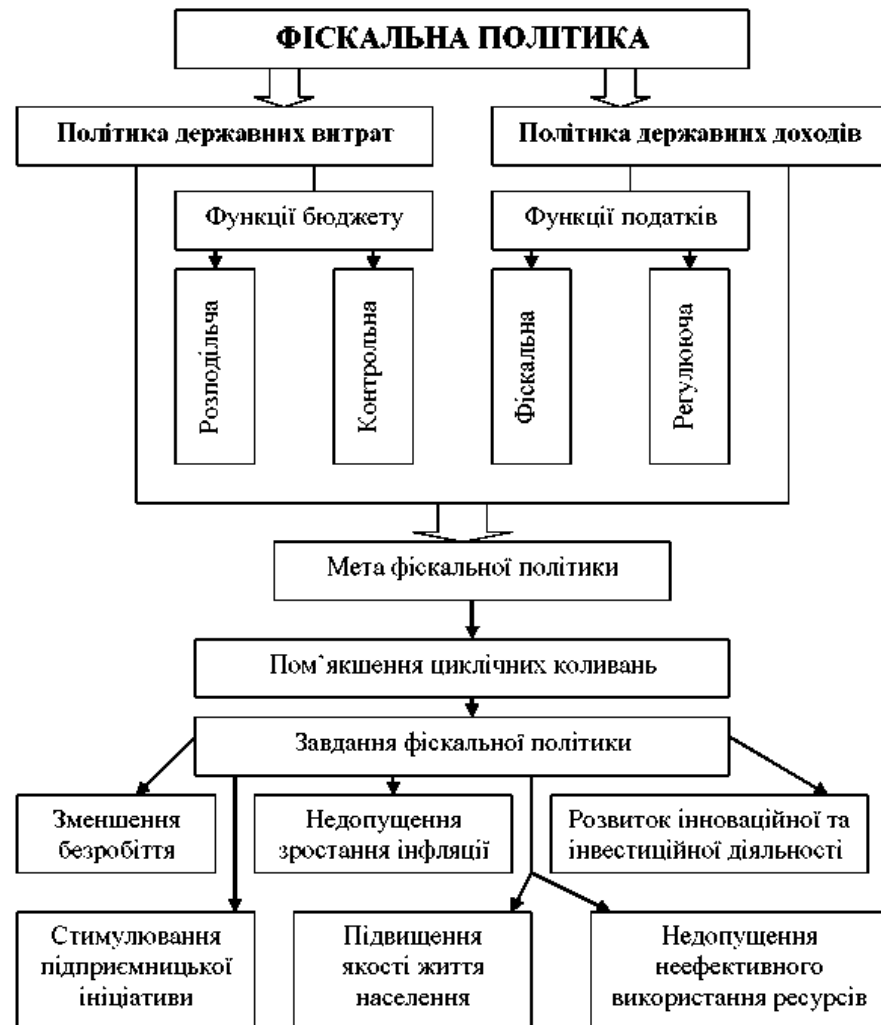

Рис. 1.1. Структурні елементи фіскальної політики

Джерело: [51]

Виходячи із цього визначення, ми можемо класифікувати форми податкової політики:

- політика максимальних податків (держава встановлює досить високі податкові ставки, скорочує податкові пільги і вводить велику кількість податків. Така політика проводиться державою, як правило, в екстраординарні моменти її розвитку. Негативні сторони такої політики: у платників податків після сплати податків не залишається фінансових ресурсів, що робить неможливим розширене відтворення, масового характеру набуває «тіньова економіка»);
- Політика економічного розвитку (держава враховує не лише фінансові інтереси, а й інтереси платників податків. У цьому випадку держава зменшує

податкове навантаження на підприємців, зменшуючи їх витрати. Метою цієї політики є стимулювання інвестиційної діяльності шляхом забезпечення найбільш вигідне податкове середовище);

- Політика «розумного оподаткування» (її суть полягає у стягненні досить високих податків з юридичних і фізичних осіб при забезпеченні соціального захисту та великої кількості національних соціальних проєктів).

Фіскальна політика – складова загальної політики держави, що є концепцією розвитку податкової системи цієї держави, відповідає інтересам держави, бізнесу і суспільства. Реалізація цієї концепції здійснюється через систему тактичних заходів у сфері оподаткування за допомогою видання законодавчих актів про податки і збори.

Особливістю фіскальної політики є поєднання використання розумного регіонального оподаткування країни та встановлення та стягнення місцевих податків і зборів органами місцевого самоврядування для забезпечення конкурентоспроможності економіки на основі соціально-економічного зростання. Ця політика включає оподаткування органи місцевої влади Діяльність шляхом встановлення місцевих податків і зборів, обліку їх платників, пільг, пільг, строків сплати та механізмів оподаткування, контролю за своєчасністю перерахування коштів до державного та місцевих бюджетів з урахуванням регіональних інтересів. Як і всі інші аспекти податкової політики, вона має ґрунтуватися на національних інтересах та враховувати природні, економічні, соціальні та екологічні особливості регіонального розвитку. Таким чином, фіскальна політика сприяє вирішенню соціально-економічних проблем країни в цілому, доповнюючи та конкретизуючи національну політику територіально-адміністративних одиниць щодо регіонального розвитку.

Ми коротко окреслили основні цілі фіскальної політики та охарактеризували важливість найважливіших цілей для потреб соціально-економічного розвитку. Ми вважаємо, що конкретні цілі повинні включати наступне:

- Зближення рівнів соціально-економічного розвитку регіонів;
- Підтримка вітчизняних виробників для зміцнення їх позицій на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- Податкові пільги застосовуються не лише до експортно-орієнтованих галузей, а й до галузей імпортозаміщення та соціальних секторів, які покращують якість життя;
- Сприяти посиленню інвестиційного процесу;
- Забезпечити географічну справедливість оподаткування;
- Зміцнити фінансову основу місцевої автономії та забезпечити її фінансову незалежність.

Аналіз соціально-економічної ситуації в Україні свідчить, що вони значно відрізняються за окремими показниками. Зближення рівнів економічного розвитку регіонів має відбуватися за допомогою достатньо потужних органів економічного регулювання, зокрема податкового. Обмежене використання механізмів оподаткування в процесі регулювання регіонального економічного розвитку є перешкодою для будь-якого соціально-економічного зростання, особливо в бідних районах.

Реалізація регіональної справедливості оподаткування знайшла своє відображення в регіональній політиці багатьох країн і є необхідною умовою для скорочення розриву між регіонами та розвитку бідних територій. Однак і сьогодні першочергове питання забезпечення цієї справедливості залишається незавершеним. Чи повинна вона орієнтуватись на депресивні регіони, для підвищення рівня соціального й економічного розвитку яких потрібна підтримка з боку держави, а по суті – з боку інших, “сильних” регіонів, чи, як у випадку з Донецьким або Придніпровськими районами України. Ідея справедливості має бути спрямована на ті регіони, які віддають більшу частину своїх доходів до державного бюджету, а лише в цих регіонах вирішуються дуже складні економічні, соціальні та екологічні питання.

Ефективність податкової системи залежить від реалізації всіх можливостей оподаткування в регіоні з урахуванням його життєво важливих

інтересів, тобто чи економічний розвиток регіону, процес відтворення, економічні, соціальні та екологічні проблеми регіону. Очевидно, що для сталого соціального, економічного та екологічного розвитку країни важливо забезпечити таку систему оподаткування, яка буде лише залучати «надлишкові» кошти з регіону, тобто планове оподаткування відповідає його податковим можливостям. Багато природних та соціально-економічних характеристики регіону формуються під впливом різноманітних об'єктивних і суб'єктивних внутрішніх і зовнішніх факторів.

Фіскальна політика країни відіграє важливу роль у забезпеченні сприятливого інвестиційного середовища для досягнення серйозних змін в економічному розвитку, підвищення фіскального потенціалу та посилення інвестиційного процесу.

Ми вважаємо, що сприятливе інвестиційне середовище в країні – це стабільне, помірне оподаткування, низька вартість робочої сили, висока кваліфікація, модернізація та потужна виробнича, фінансова, соціальна та комунікаційна інфраструктура.

Коли ми говоримо про механізми забезпечення інвестиційної привабливості, то однією з головних умов сприяння прийняттю інвестицій є ефективне податкове законодавство та нормативно-правові акти, які передбачають специфічні методи економічного податкового нагляду. Такі правові механізми мають забезпечувати не лише державні органи влади, а й органи місцевого самоврядування, адже саме місцева влада має шукати інвестиції у соціально-економічний розвиток регіону та створювати сприятливе податкове середовище для інвесторів.

Таким чином, фіскальна політика є важливим інструментом впливу на розміщення продуктивних сил регіонів, їх фінансове забезпечення, нарощування інноваційного та інтелектуального потенціалу.

1.2. Соціально-економічна парадигма фіскальної політики держави

В умовах нового етапу глобалізації соціальна політика України суттєво модифікується, розширюючи свої функції та завдання. Але через ворожі дії України та необхідність лібералізації національної фіскальної політики дедалі складнішим стає механізм її реалізації, що має сприяти соціальним інноваціям та розвитку. Тому необхідно зменшити податкове навантаження на реальну економіку, що у свою чергу унеможливило виконання багатьох соціальних завдань. В умовах макроекономічної нестабільності протиріччя між соціальною політикою та фіскальною політикою є особливо очевидним.

Особливістю національної фіскальної політики України в сучасних умовах є одночасне вирішення двох складних завдань: забезпечення стабільності та зростання майбутнього рівня життя населення та перехід до інноваційної економіки. Тому фінансування української соціальної політики має враховувати реальну можливість сплати підприємствами всіх встановлених податків і зборів і водночас мати можливість розвивати своє виробництво на інноваційній основі.

Фіскальна політика держави – це один з ключових інструментів стратегії соціально-економічного розвитку. Головне завдання фіскальної політики – створити ефективну систему державного фінансового контролю. Основна відповідальність за її професійну реалізацію лежить на Міністерстві фінансів України та органах Державної податкової служби України.

Реалізація фіскальної політики має чітко підтримувати тонкий баланс між державними та приватними інтересами, суворо захищати права громадян і підприємств та спиратися лише на закон. При цьому ми маємо продовжувати реалізовувати основне завдання – як знайти кошти для виконання соціальних зобов'язань перед населенням, підвищуючи ентузіазм економіки та підприємництва.

Потужність центральних і місцевих органів влади залежить не лише від доцільності оптимізації управління в конкретній сфері, а й від структури

попиту соціальних груп і навіть окремих осіб. Тому захист інтересів середовища життя майбутніх поколінь у національній безпеці та розвитку вітчизняної науки і техніки може бути реалізований лише на вищому рівні влади. Більш специфічні потреби людей, такі як освіта, медичне обслуговування та соціальний захист, задовольняються на регіональному рівні. На місцевому рівні забезпечуються потреби індивідуума в особистій безпеці та комфортному проживанні.

Задоволення потреб людей передбачає надання певних повноважень відповідному рівню влади. Політична влада забезпечується фіскальною владою. Тому закон передбачає два рівні бюджетної системи. Кожен із них забезпечує відповідний спектр соціальних потреб. Кожна установа певного рівня влади повинна мати певне джерело доходу для здійснення своїх повноважень.

Концентрація фінансових ресурсів на відповідному рівні управління залежить від соціально-економічного та політичного статусу країни на певному етапі її розвитку. Характеристики здійснюваної регіональної бюджетної політики визначають перетікання фінансових ресурсів з центру в область.

Міжбюджетні відносини тісно пов'язані з регіональною політикою. Фінансова складова регіональної політики не обмежується міжбюджетними відносинами і включає інвестиції з Державного бюджету, а також основну частину його прямих видатків.

Наразі перерозподілу ресурсів між регіонами через український державний бюджет недостатньо для стимулювання економічного зростання окремих регіонів. Ресурси в основному виділяються галузям, і їх використання не враховує можливості регіонального розвитку. Підвищення ефективності прямих видатків Державного бюджету в регіонах можливе за наступними напрямками: розподіл ресурсів з метою досягнення максимального значення мультиплікатора видатків; урахування регіональних потреб при виконанні

цільових державних програм науково-технічного розвитку; посилення ролі державного сектора в створенні «точок зростання» на конкретних територіях.

У ринкових умовах еталоном ефективності бюджетних витрат на розвиток промисловості є темпи зростання технологічно розвинених галузей, що потребують венчурного капіталу, і вплив мультиплікаторних витрат. Останній слід використовувати для забезпечення відносно збалансованого регіонального економічного зростання та відбору державних інвестиційних компаній з найбільшим «потоким замовлень». Якщо «вузьке місце» у виробничому ланцюжку буде усунено за рахунок інвестицій місцевого бюджету в інвестиційний процес державного бюджету, вплив мультиплікатора видатків найбільше позначиться на території. У разі нестійкого економічного розвитку ця політика повністю закладена в загальну стратегію ринкових відносин. Причому реалізація цієї політики гарантується дією ринкового механізму. Як показує господарська практика, найбільшого ефекту мультиплікатор видатків може досягати при первинних капіталовкладеннях в авіаційну промисловість і суднобудування. Ці галузі мають найбільше «союзників». Реалізація планів розвитку цих галузей може створити «точки зростання» в різних регіонах.

Статус-кво відносин між українськими бюджетами визначається багатьма факторами, зокрема причинами поділу регіональної бюджетної безпеки, стандартами та методами вирівнювання. Навіть у групі заможних районів різниця в ВРП на душу населення перевищує 4 рази, тоді як у групі найменш заможних регіонів вона наближається до 3 разів. Різниця між найбагатшими та найменш заможними регіонами за цим показником становить понад 20 разів.

Головними причинами величезних відмінностей у бюджетній забезпеченості адміністративно-територіальних одиниць є:

- рівень економічного розвитку громад;
- міра їх забезпеченості природними ресурсами;
- різна структура економіки регіонів, що визначає різний податковий

потенціал;

— неоднакові зусилля місцевої влади з адміністрування податків і зборів.

Разом з показником ВВП на душу населення для правильної організації міжбюджетних відносин велике значення має співвідношення середньої по регіону нарахованої заробітної плати до прожиткового мінімуму. Цей показник не лише відображає рівень життя в конкретній місцевості, а й відображає попит на бюджетні послуги мешканців цієї території. Чим нижчий відношення заробітної плати до мінімального рівня життя, тим вища потреба громади в бюджетних послугах, оскільки в цьому випадку вона не може платити великі гроші зі своїх доходів. У свою чергу, це призведе до збільшення фінансової допомоги конкретним регіонам, зміцнюючи тим самим міжбюджетні відносини. Низьке співвідношення між середньою заробітною платою та рівнем виживання зазвичай є типовою ознакою субсидованих територій. Через низькі доходи їх мешканці користуються багатьма комунальними послугами.

Сучасна фіскальна політика, включаючи її складову із вдосконалення міжбюджетних відносин, забезпечує створення ряду передумов для збільшення інвестицій в українську економіку, її стійкого зростання і підвищення конкурентоспроможності. Основною особливістю цієї політики є те, що вона реалізується за допомогою гнучких економічних та фінансових умов та єдиних інструментів. Більшість із них мають орієнтуватися на моніторинг не секторів економіки, а макроекономічних показників (йдеться про підтримання ефективного співвідношення показників ВВП; прийнятних темпів інфляції; ефективного курсу гривні та курсу рефінансування; тарифу; імпортних та експортних квот).

Метою національної фіскальної політики є те, щоб на найближчу перспективу, окрім мобілізації бюджетних надходжень на всіх рівнях та виконання видатків національного (соціального) бюджету, стояло як мінімум два дуже важливі завдання, а саме: модернізація (реформування та вдосконалення) міждержавної відносини для країни економічного зростання

Створити необхідні умови.

Останніми роками стає все очевидніше, що здійснення соціальних і економічних реформ без розвитку системи оподаткування не лише ускладнено, але і практично неможливе. Високий податковий тягар, складність податкового законодавства та безперервні реформи, а також така недосконалість, а також недостатні технічні процедури збору та управління податками часто призводять до нехтування суспільними інтересами та ухилення від сплати податків. За офіційними даними, середній тіньовий дохід українців становить 25% легального доходу, що, звісно, занижена цифра. Експертні оцінки цього соціально-економічного явища коливаються в широких межах – від 30% до 70%. Тому формування державного бюджету та формування подальшої політики розподілу коштів країни різко знизили цільову базу субсидій, а також рівень життя населення та якісні показники, що визначають добробут населення, на що мало хто звертає увагу. Не викликає сумнівів, що при свідомому формуванні громадських засобів і інструментів адресної соціальної політики держава зобов'язана піклуватися про добробут широких верств населення країни, а не займатися тільки дотуванням соціально незахищених громадян.

У нинішніх умовах система оподаткування виступає одним з найважливіших соціальних інститутів, процес розвитку якого позначається не лише на загальноекономічних, але й на соціальних показниках громадського розвитку, соціальній політиці держави з підвищення рівня і якості життя населення. Проте тривала інтеграція ролі оподаткування у формуванні та реалізації соціальної політики призвела до нестійкого сприйняття його в суспільній практиці. Зверніть увагу, що уявлення людей про податкову систему та її соціальні групи загалом не привертають уваги дослідників. А це призводить до: 1) спотворених уявлень у населення про економічні та соціальні функції оподаткування; 2) формування в економічній свідомості поведінкових стереотипів протидії оподаткуванню; 3) приховування реальних доходів та інших протиправних дій з боку юридичних і фізичних

осіб, що стримують соціально-економічний розвиток країни й особливо механізми соціального захисту, соціального забезпечення неблагонадійних верств населення.

У суспільній свідомості система оподаткування, з одного боку, сприймається як «заплутаний механізм вилучення у населення грошових коштів», а з іншого — дає змогу господарюючим суб'єктам — юридичним і фізичним особам — або ухилятися від податків, або знаходити методи для мінімізації оподаткування при значних фактичних доходах від господарської діяльності. Як наслідок, з'являються різні концепції підвищення ролі оподаткування в соціально-економічному розвитку, тоді як податки покликані виконувати не фіскальні, а економічні та соціальні функції.

Із зростанням доходів державі легше проводити соціальну політику: різко підвищувати зарплати бюджетникам, пенсії та стипендії та інші соціальні виплати. Водночас можна запропонувати, що для збільшення національних доходів від нафти необхідно вживати заходів, які відповідають принципам соціальної справедливості.

Для збільшення дохідної частини бюджету необхідні інші заходи. Для тих підприємств та фізичних осіб, які ухиляються від сплати податків з метою приватної вигоди, необхідно посилити відповідальність, у тому числі кримінальну відповідальність. Немає необхідності збільшувати податкове навантаження на підприємства та організації. Навпаки, вона має поступово слабшати, особливо для малих і середніх підприємств, оскільки вони можуть за короткий проміжок часу створити додаткові можливості для працевлаштування, збільшити виробництво, а відповідно робити додаткові відрахування до різних бюджетів та позабюджетних фондів. Зниження податку на прибуток організацій і єдиного соціального податку відповідно, безумовно є позитивним чинником для розвитку підприємств.

Таким чином, податки слугують джерелом формування державного капіталу — інструменту макроекономічного регулювання, який не використовується сьогодні повною мірою. Сучасна практика національного

оподаткування та соціальної політики має бути зосереджена на втручанні в процес перерозподілу соціальних доходів шляхом зменшення доходів багатих і збільшення доходів бідних. Слід розуміти, що основним завданням держави має бути заохочення людей до ведення бізнесу (МСП) – це значно підвищить рівень життя більшості людей (створення робочих місць, підвищення податків тощо) і, отже, зменшить рівень бідності. , безробіття та майнового розшарування.

Вирішення проблем у сфері оподаткування пов'язане також з необхідністю теоретичного осмислення системи оподаткування як соціального інституту, що забезпечує формування економічного механізму підвищення рівня і якості життя населення, а також економічного мислення, що відповідає розвитку, у різних верств населення з подальшою побудовою в суспільній свідомості позитивного ставлення до раціональної податкової політики. Ця політика не може здійснюватися у відриві від соціальної політики, що реалізується не лише на державному, а й на регіональному і місцевому рівнях управління.

Наскільки інструменти фіскальної політики використовуються для впливу на соціальні сфери країни, в першу чергу залежить від існуючої системи соціального захисту, тобто від того, наскільки країна обіцяє забезпечити громадянам соціальне забезпечення. Таким чином, американська економіка характеризується помірною участю країни у фінансуванні в соціальній сфері, тоді як європейська модель характеризується глибоким соціальним забезпеченням країни, що призводить до високого рівня оподаткування в цих країнах. Але водночас ця фіскальна політика, що забезпечує соціально-економічний розвиток європейських країн, може гарантувати високий рівень життя їх громадян, які, незважаючи на високі податки, також мають високий ступінь задоволеності життям своєї країни. .

В умовах нинішньої економічної кризи в Україні неприйнятно підвищувати рівень оподаткування з метою залучення коштів для соціального сектору. Фіскальна політика повинна використовувати такі стимулюючі

інструменти, як зменшення податкового навантаження та покращення методів збирання податків та управління ними, щоб забезпечити стабільність та економічне зростання, тим самим розширюючи базу оподаткування, збільшуючи оподаткування та покращуючи можливості уряду.

Реалізація фіскальної політики вплине на загальний стан економіки країни, забезпечить перерозподіл національного доходу, відповідатиме за залучення коштів до національного бюджету, забезпечить фінансування державних програм із забезпечення соціально-економічної безпеки країни. Фіскальний нагляд створює сприятливі умови для соціально-економічного розвитку країни через систему державних видатків і стимулюючи інвестиції в усі сфери життя, забезпечуючи тим самим високий рівень національної безпеки.

Висновки до розділу 1

Фіскальну політику слід розглядати як систему заходів, за допомогою яких держава впливає на економіку через структуру податкових платежів (податків та зборів) до бюджетів всіх рівнів і державних цільових фондів (які не входять до бюджету) та відповідних видатків з них. Тому, крім податків, до інструментів фіскальної політики необхідно віднести і внески до позабюджетних державних цільових фондів (єдиний соціальний внесок).

З метою збільшення фінансових ресурсів українського регіону та координації його соціальної та фіскальної політики основні фінансові ресурси мають передаватися на регіональний рівень, а не на місцеву громаду, як пропонує уряд, що дозволить передати більшу частину соціальної влади на регіональному рівні (в Іспанії як приклад). Насамперед, це стосується витрат на охорону здоров'я та утримання акредитованих університетів усіх рівнів, що дозволить оптимізувати вартість вищої освіти, оскільки багато периферійних державних університетів готують непотрібних Україні спеціалістів.

Метою ЄС є не фінансове забезпечення діяльності своїх членів, а формування його податкової політики передбачає збалансування часто суперечливих національних інтересів. З огляду на це податковою політикою ЄС вважаємо діяльність наднаціональних органів і країн ЄС із формування спільної законодавчої бази з питань оподаткування, запровадження інших скоординованих податкових заходів, обов'язкових для виконання, а також надання рекомендацій для заохочення до певних змін в національних інструментах оподаткування з метою забезпечення досягнення перспективних цілей та виконання поточних завдань функціонування інтеграційного утворення шляхом коригування перерозподільних механізмів його учасників.

Одночасно відбувається розвиток податкової координації та розвиток європейської економічної інтеграції у сфері поглиблення та розширення. Поглиблення економічного співробітництва між інтегрованими учасниками (крок до створення та забезпечення ефективного функціонування єдиного внутрішнього ринку) сприяло формуванню єдиної правової бази для досягнення «інтеграції» їх механізмів оподаткування. З іншого боку, територіальне розширення об'єднаних утворень часто супроводжується зростанням неоднорідності та конфлікту інтересів, що інколи ускладнює прийняття нових нормативно-правових актів щодо податкової координації.

Сьогодні існує нагальна потреба переходу до моделі експансіоністської фіскальної політики, зокрема розширення обсягу державних програм фінансування, проведення масштабних податкових реформ, спрямованих на лібералізацію оподаткування, а також усунення корупційних механізмів, «захищених» нормативно-правовими актами. Процес оподаткування та податковий контроль; щоб уникнути дефектів у розподілі коштів між інвестиційною та соціальною сферами, які недостатньо фінансуються (це вимагає участі незалежних експертів та врахування їхніх висновків, щоб визначити, що проекти з недостатнім фінансуванням протягом цього періоду є лише найкращі, але термінові) необхідні).

РОЗДІЛ 2.

ПРАГМАТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз показників фіскальної ефективності бюджетно-податкової політики України

Ключове місце у системі фіскальних відносин займає Державний бюджет України. Він торкається усіх сфер суспільного життя людей та безпосередньо стосується інтересів всіх і кожного, є головною ланкою фінансової системи держави. Загалом, бюджет — це узгоджений попит і обґрунтоване планування державних доходів і видатків. Державний бюджет забезпечує не лише накопичення коштів, необхідних для фінансування держави, а й частину перерозподілу доходів для підтримки сприятливих соціально-економічних умов України. Водночас це позитивно впливає на економічні, соціальні, національні та регіональні процеси суспільства та реалізацію відповідних національних стратегій розвитку вищих органів влади, спрямованих на зміцнення бюджетної безпеки [31].

Бюджет є однією з найважливіших гарантій державного регулювання економіки, впливу на економічну ситуацію, вжиття заходів для реагування на кризи, річний план державних видатків і джерело його фіскального покриття.

Бюджетні видатки вказують на напрям і цілі бюджетних асигнувань, які визначаються характером різних функцій країни, і загалом поділяються на три категорії: політичні, економічні та соціальні функції. Фіскальною основою державних операцій є дохід держави, який зазвичай розподіляється за джерелом надходження коштів у бюджет. Як самостійна економічна категорія, національний бюджет не лише має можливість визначати організацію та форму державних фінансів, а й має можливість визначати цільове використання коштів з урахуванням загальних інтересів народу та країни. За

рахунок бюджету держава концентрує свої фінансові ресурси на найважливіших сферах соціально-економічного розвитку країни [34].

Забезпечення країни ресурсами для виконання покладених на неї завдань залежить від розміру та динаміки доходів бюджету країни. Для визначення цього рівня, розглянемо динаміку співвідношення дохідної і видаткової частини Державного бюджету України за 2014-2020 рр. (рис. 2.1).

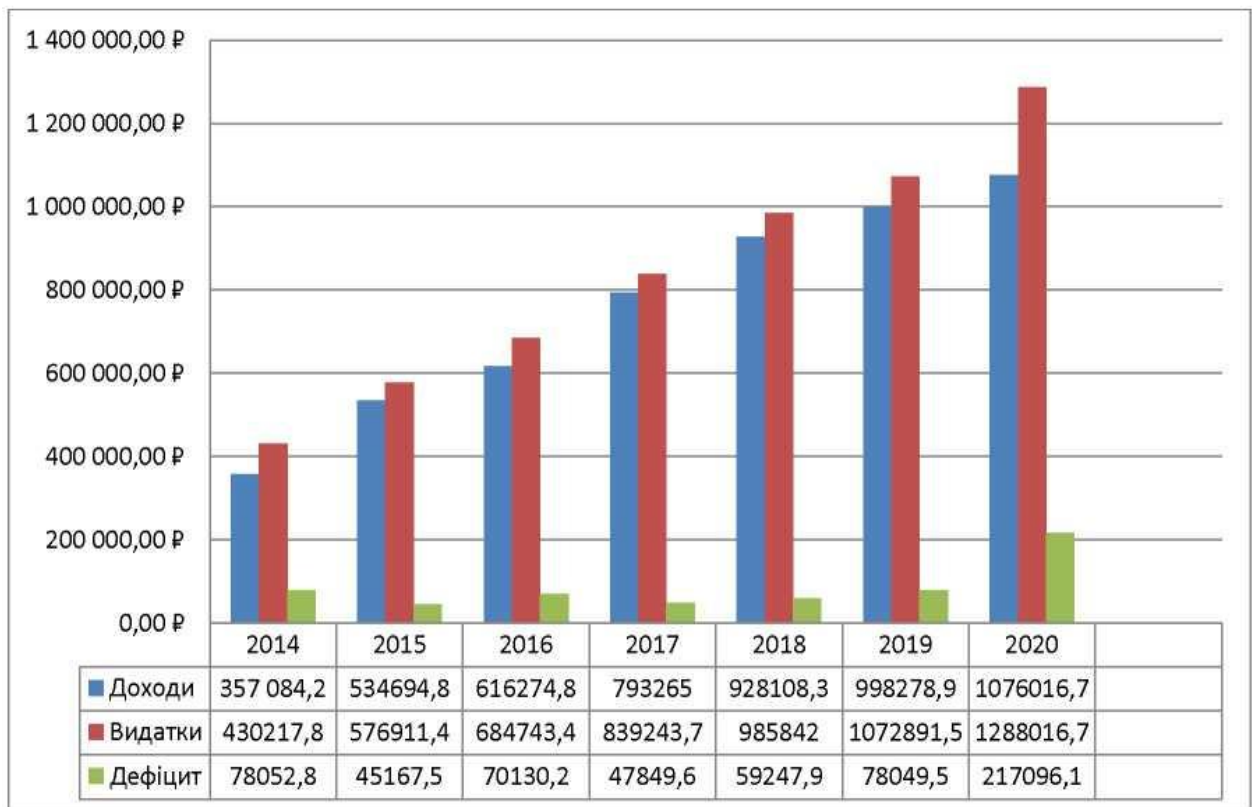

Рис. 2.1. Динаміка показників доходів та витрат Державного бюджету України, млн. грн.

Джерело: [36, 39]

Зображена динаміка доходів та видатків зведеного Державного бюджету України за 2014-2020 рр. має тенденцію поступового зростанням. Відмітимо, що відхилення між дохідною і видатковою частинами Державного бюджету України зростає з 78052,8 млн. грн. у 2014 році до 217096,1 млн. грн. У 2020 році він перевищив ліміт у 16,5%, встановлений Законом про державний бюджет України, що свідчить про недійсність політики формування та використання бюджетних доходів протягом досліджуваного періоду.

Тому, щоб покращити цю ситуацію, органи державного управління мають прагнути до збалансованого розподілу видатків і доходів. Досягти цієї мети можна лише шляхом створення надійної системи управління бюджетом, яка забезпечить ефективне використання бюджетних ресурсів. Крім того, шляхом посилення відповідальності суб'єктів господарювання, шляхом особистої майнової та кримінальної відповідальності, повного та своєчасного ведення бухгалтерського обліку та бюджетування відповідно до законів та нормативно-правових актів.

Державний бюджет показує бюджетний потенціал, який фактично спроможна сформувати країна, який являє собою вихідну базу для розробки поточної фінансової політики [36].

Проаналізуємо дохідну базу державного бюджету, щоб визначити, як її збільшити та раціонально використовувати. Згідно з таблицею 2.1, протягом усього досліджуваного періоду основною складовою доходів державного бюджету України залишався податок, який становив близько 80% загальних надходжень.

Протягом досліджуваного періоду їх зростання показало позитивну динаміку. Загальні податкові надходження у 2020 році зростуть на 97,3 млрд ОАЕ порівняно з 2018 роком, а надходження від непрямих податків майже втричі перевищують надходження від прямих податків.

Найбільше значення при формуванні надходжень до бюджету у 2018 р., як і в попередні роки, мають: податок на додану вартість (ПДВ) з імпортованих та українських товарів, робіт і послуг, податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток, рента за користування надрами та акцизи з нафтопродуктів, алкоголю і цигарок [39].

**Моніторинг показників доходів Державного бюджету України,
млн. грн**

Види доходів	2018	2019	2020
Податкові надходження	753815,6	799776,0	851115,6
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	188624,1	217040,4	225976,3
Податок на доходи фізичних осіб	91741,8	109954,0	117281,3
Податок на прибуток підприємств	96882,3	107086,3	108695,0
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	45265,7	46746,9	52475,7
Внутрішні податки на товари та послуги	493360,6	502048,1	538896,2
ПДВ з вітчизняних товарів	79130,9	88929,8	126486,6
ПДВ з імпортованих товарів	295377,3	289760,4	274113,5
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	71143,8	69897,1	80449,3
Акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	47708,6	53460,8	57846,9
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	27076,6	30086,0	30460,5
Збори на паливно-енергетичні ресурси	-6,2	-0,3	0,7
Інші податки та збори	-505,1	3855,0	3306,2
Неподаткові надходження	164676,5	186684,2	212946,9
Доходи від власності та підприємницької діяльності	87170,4	114414,8	119155,9
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	18413,6	10377,8	9772,0
Інші неподаткові надходження	12399,9	15762,6	15038,2
Власні надходження бюджетних установ	46692,6	46129,06	68980,8
Доходи від операцій з капіталом	657,5	183,0	79,4
Надходження від продажу основного капіталу	33,6	30,0	38,5
Надходження від реалізації державних запасів товарів	573,2	76,0	2,4
Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	50,8	77,0	38,4
Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	1464,8	1139,9	1029,7
Цільові фонди	187,5	1770,8	187,1
Офіційні трансферти	7306,3	8725,0	10658,0

Найбільшою статтею доходів у бюджеті виступає ПДВ з імпорту. Так, з ввезених на територію України товарів в 2020 році вдалося отримати 274113,5 млн. грн., що на 21263,8 млн. грн. менше, ніж було у 2018 році, та на 5617,3 млн. грн. - ніж менше ніж у 2018 році надійшло до бюджету, порівняно з 2018 роком. Таке зниження пов'язано із запровадженими санкціями та ситуацією на

внутрішньому та міжнародному ринку, спричиненою геополітичними факторами та проблемами COVID-19 [36].

Бюджет України на вітчизняні товари та послуги складає 493,606 млрд гривень. У 2017 та 2020 роках відбулося збільшення на 45,535,6 млрд грн. Отже, відбулося збільшення надходжень з ПДВ за період дослідження [10].

У 2021 році згідно з проектом Державного бюджету заплановано збільшення податкових надходжень до бюджету у розрізі всіх основних статей (див. рис. 2.2).

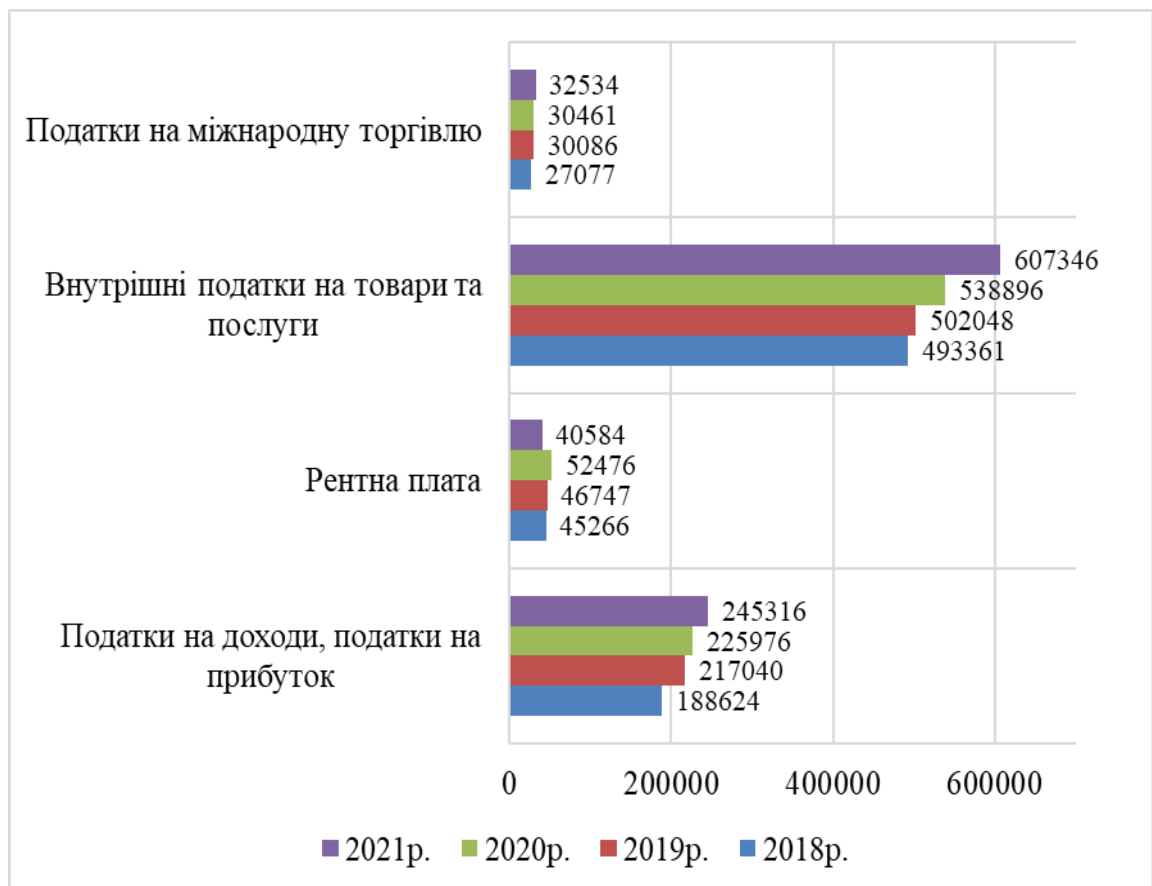

Рис. 2.2. Податкова компонента бюджетних надходжень у 2018-2021 роках, млн. грн.

Джерело: [40]

Також зросли надходження від оподатковуваних товарів, вироблених та імпортованих в Україні. Як відомо, за останні роки зросли податки на споживання сигарет та алкоголю, що збільшує надходження до бюджету. У

2020 році обсяги реалізації оподатковуваних товарів (алкоголю, сигарет, нафтопродуктів), вироблених в Україні, зросли порівняно з минулим роком.

З 2018 по 2020 рік також динамічно зростав дохід від імпорتنих товарів, що оподатковуються. Однак це зростання досягло рівня, нижчого за план бюджету на 2018 рік.

З 2018 по 2020 роки продовжують зростати такі види доходів, як податок на доходи фізичних осіб та податок на прибуток підприємств. Проте слід зазначити, що сума доходу з податку на прибуток у 2019-2020 роках зменшилася порівняно з сумою доходів фізичних осіб. За останні три роки виробництво скоротилося, що вплинуло на доходи бюджету.

Розглянемо частки доходів бюджету за розміром, які включають неподаткові надходження та офіційні трансфертні платежі. Основним наповнювачем неподаткової дохідної частини бюджету є Національний банк. Крім того, зменшилися надходження до бюджету від надання адміністративних послуг, судового збору, надходжень від некомерційної господарської діяльності.

За часткою доходів бюджету цільові фонди посідають четверте місце. Однією з найбільших статей є надходження Фонду національної оборони та безпеки. У 2019 році вони додали 1,5833 мільярда Еміратів. У порівнянні з 2018 роком вона досягла високого рівня, але в 2020 році значення впало до 2018 року. Доходи фонду в основному здійснюються за рахунок конфіскованих коштів та коштів, отриманих від реалізації майна, конфіскованого судом за корупційні злочини.

Також зазначимо, що за чотири місяці 2020 року митні надходження сягнули 84,84 млрд грн, це на 26,7% нижче за очікуваний рівень і на 16% менше за січень-квітень 2019 року (табл. 2.2). Податкові надходження у квітні становили 26,68 млрд грн, що на 16,2% менше за планові та на 6,9% нижче за рівень минулого року. За підсумками чотирьох місяців 2020 року податкові надходження становили 137,51 млрд грн, що на 7,8% нижче за план, але на 9,9% вище за показник за січень-квітень-2019 р.

**Інституційна парадигма виконання Державного бюджету України,
млрд. грн.**

	Факт за січень- квітень 2019 р.	План за січень- квітень 2020 р.	Факт за січень- квітень 2020 р.	Відхилення			
				до відповідного періоду минулого року		до плану	
				+/-	%	+/-	%
Загальний фонд							
Податкові органи (збір)	182,34	-	189,0	6,66	103,6	-	-
відшкодування ПДВ	-57,19	-	-51,45	5,74	90,0	-	-
надходження (сальдо)	125,14	149,17	137,51	12,37	109,9	-11,66	92,2
Митні органи	100,95	115,76	84,84	-16,11	84,0	-30,92	73,3
Всього по податкових та митних органах	226,1	264,93	222,35	-3,75	98,3	-42,58	83,9
Інші міністерства та відомства	6,35	50,5	48,85	42,51	769,7	-1,65	96,7
у тому числі НБУ	47,60	42,72	42,72	-4,88	89,8	0,0	100,0
Реверсна дотація	2,25	2,92	2,92	0,67	129,8	0,0	100,0
ВСЬОГО ЗАГАЛЬНИЙ ФОНД (сальдо)	282,3	318,34	274,13	-8,17	97,1	-44,21	86,1
ВСЬОГО СПЕЦІАЛЬНИЙ ФОНД	40,27	38,03	40,86	0,59	101,5	2,83	107,4
у т. ч. власні надходження бюджетних установ	12,15	13,88	18,81	6,66	154,9	4,93	135,5
ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ (сальдо)	322,56	356,38	314,98	-7,58	97,7	-41,40	88,4

Відшкодування податку на додану вартість (ПДВ) у квітні 2020 року становить 12 мільярдів грн, що на 184 мільйони більше, ніж у 2019 році. З січня по квітень цього року запланована сума відшкодування податку на додану вартість становить 51,45 млрд грн. Загалом показник незавершеності податкової та митної служб у квітні становив 26,1%, а чотиримісячний розрив – 16,1%.

Дохід від єдиного соціального внеску (ЄСВ) минулого місяця склав 22,59 мільярда грн, що на 3,8% більше, ніж у квітні 2019 року. Через три місяці цей показник зріс на 8,5% до майже 92 мільярдів грн.

Найбільш проблемними статтями надходжень до державного бюджету в I кварталі 2020 року стали: ПДВ з імпортованих в Україну товарів (недонадходження становили 19,1 млрд грн або 24,2% від планового показника); рентна плата за користування надрами для видобування природного газу (5,2 млрд грн або 59,7%); рентна плата за користування надрами для видобування природного конденсату (0,1 млрд грн або 18,5%); акцизний податок з вироблених в Україні товарів (недонадходження – 2,3 млрд грн або 15,2%);

При цьому надходження від податку на прибуток підприємств перевищили очікувані – перевищено 1,2 млрд грн або 3,6% від запланованого, акцизом стягнуто товари, ввезені на митну територію України (400 млн гривень або 56,7%); чистий прибуток муніципальної єдиної компанії та дивіденди з акцій компанії з частками державного та комунального майна (200 млн грн або 18,6%).

Хоча доходи бюджету стабільно зростали, структурний (нециклічний) дефіцит бюджету також мав тенденцію до збільшення, що характеризується швидшими темпами зростання державних витрат, ніж доходів бюджету. Тобто цей дефіцит є результатом порушення правил фіскальної політики через розсуд уряду. Крім того, особливістю дискретної фіскальної політики є мінливість внутрішньої структури державних видатків, особливо в проектах «економічна діяльність» та «соціальний захист та соціальне забезпечення». В умовах такої фіскальної політики органи державної влади підвищили ризик фінансової стабільності, особливо в періоди погіршення економічної та політичної ситуації в країні [33].

Отже, щоб не допустити ускладнення бюджетної ситуації уряду слід розглянути і скоротити не першочергові видатки.

Розглянемо найвагомші статті видатків державного бюджету в розрізі функціональної класифікації (таблиця 2.3).

**Параметри видатків Зведеного бюджету України у розрізі
функціональної класифікації, млн. грн.**

Напрями видатків	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Загальнодержавні функції	191541,8	203121,3	204818,8
у т.ч. Обслуговування держборгу	116088,0	120096,1	121239,4
Оборона	97024,0	106627,7	120374,1
Громадський порядок, безпека, судова влада	118025,2	141455,8	159506,3
Економічна діяльність	140761,3	154219,3	262814,6
Охорона навколишнього середовища	8242,1	9729,8	9056,6
Житлово-комунальне господарство	30345,5	34487,1	32214,5
Охорона здоров'я	115847,8	128377,8	175791,2
Духовний та фізичний розвиток	28992,9	31550,1	31710,9
Освіта	210029,4	238757,4	252283,1
Соціальний захист та соціальне забезпечення	309363,6	321786,7	346719,5
у т.ч. Соціальний захист пенсіонерів	157940,7	191227,2	212328,7

Найістотніші зміни в загальній структурі видатків фактично відбуваються, а видатки на господарську діяльність отримали достатню соціальну підтримку. Їхня сума зросла на 108,595,3 млрд Ємратів у 2020 році. Порівняно з 2019 роком 2019 рік підкреслює як збільшення державних інвестицій (субсидій), так і збільшення субсидій та допомоги для компенсації втрат підприємств окремих галузей економіки (зокрема сільського господарства та вугільної промисловості).

Враховуючи те, що господарська діяльність є однією з найважливіших сфер, а її ефективність безпосередньо впливає на фінансування всіх інших функціональних підрозділів, її забезпеченість залишається на низькому рівні. Як видно з таблиці 3, видатки на соціальне та соціальне страхування явно перевищують видатки на економічну діяльність, що, на нашу думку, є причиною уповільнення економічного розвитку країни.

За теперішніх складних економічних та політичних умов, соціальний захист та соціальне забезпечення потребує значного зменшення частки у структурі видатків бюджету, є надзвичайно необхідним, для забезпечення переходу від бюджетної моделі «проїдання» до моделі інвестиційного розвитку. Питома вага видатків державного бюджету, що спрямовується на фінансування соціальної сфери, у 2020 р. склала близько 21,73% (346719,5 млн. грн.) та є найнижчою за останні три роки.

У напрямку витрат на житлово-комунальні послуги він характеризується великими втратами коштів, енергії та ресурсів, але не здатний надавати якісні послуги. Його операційні витрати не є стабільними і матимуть тенденцію до зниження у 2020 році. Це пов'язано з тим, що частина коштів програми була повторно використана для боротьби з COVID-19. Крім того, видатки в цій сфері потребують капітального ремонту та негайних інституційних реформ. Значну частину монополії в комунальному господарстві необхідно негайно ліквідувати. Чесна та прозора конкуренція між постачальниками житлово-комунальних послуг може створити необхідні умови, а люди отримають якісні послуги за помірними цінами. Коли тарифи на житлово-комунальні послуги залежать від якості, основні дефекти та порушення політики тарифоутворення будуть прозорими та зрозумілими для споживачів. Впровадження енергозберігаючої системи дозволить заощадити значні кошти [35].

Фундаментальною основою реалізації політики національної безпеки є діяльність правоохоронних органів, тому має сенс збільшити частку витрат на оборону в загальній структурі. Таким чином, за досліджуваній період витрати на оборону зросли, досягнувши у 2020 році 12,034,1 млрд грн. Ця тенденція характеризується необхідністю фінансування надзвичайних потреб національної оборони та безпеки, включаючи потреби у фінансуванні (ООС), пов'язані з операціями об'єднаних сил. Серед них програми фінансування, спрямовані на модернізацію військової техніки, збільшення утримання військовослужбовців, переозброєння всієї армії.

Крім того, вважаємо, що необхідно зменшити частку видатків на державні функції. Якщо проаналізувати склад цієї функціональної сфери, то найбільша частка витрачається на: вищестоящу владу, місцеве самоврядування та місцеве самоврядування.

Кількість чиновників на тисячу нашого населення майже вдвічі більше, ніж у будь-якій іншій країні Європейського Союзу. Зменшення витрат на утримання державного апарату за рахунок скорочення чисельності штатів та впровадження електронного урядування може не лише пришвидшити прийняття рішень та подолати бюрократичні процедури, які призводять до корупції, а й суттєво заощадити бюджетні кошти.

2.2. Податкове навантаження та його вплив на соціально-економічний розвиток держави

Для успішного розвитку економіки України і забезпечення економічної стійкості та стабільності, необхідно досягти високого рівня економічної безпеки. Однією з ключових складових системи економічної безпеки виступає податкова система, оскільки вона забезпечує фінансові ресурси всіх рівнів економічної системи. Від податкової системи залежить ефективність усіх основних галузей економіки, розвиток підприємництва, задоволення основних потреб країни та громадян. Хоча система оподаткування України постійно реформується та вдосконалюється, її ефективність недостатньо висока. Сьогодні залишається актуальним визначення проблем, які загрожують економічній, соціальній та фінансовій безпеці країни через податкову систему.

В економічній науковій літературі немає єдиного тлумачення поняття «податкове навантаження». Досить часто воно ототожнюється з терміном «податковий тягар», який відповідно до Нового економічного і юридичного словника тлумачиться як: «ступінь, рівень економічних обмежень, що накладаються на платників податків, які зумовлені відрахуванням коштів на

сплату податків, відволіканням їх від інших можливих напрямів використання».

Податковий тягар (тиск) відображається на чотирьох рівнях: перший податковий тиск безпосередньо з податкового важеля; другий податковий тиск на весь набір податків і зборів; третій - використання механізму пільг платника податків для надання пільгових кредитів, субсидій, при перекладанні податкового навантаження з одного платника податків на іншого, по-четверте – використання податкових технологій, що збільшує податковий тягар платників податків. Наприклад, авансовий платіж, який вимагає від платників податків сплатити податки до отримання результатів господарської діяльності [26, с. 44-45].

Методика розрахунку рівня податкового навантаження є досить спірною. Він неодноразово розглядався в працях вітчизняних економістів і є підставою для існування багатьох поглядів на обчислення податків. У деяких наукових працях податковий тягар вимірюється самою ставкою податку Частка чистого податку у ВВП, включаючи податки на продукцію, виробництво та імпорт, рівні податку на одного працівника та на душу населення, а також частку податку на доходи від продажів, податок, що відображається в національних рахунках, крім податку на продукцію, податку на виробництво та податку на імпорт, також включає податок на прибуток, податок на майно та податок на заробітну плату [26, с. 45].

Для зручності міжнародного порівняння для характеристики фактичного рівня оподаткування країни використовується так звана податкова ставка. Метод розрахунку – це відношення сплаченого податку, включаючи обов'язкові внески на соціальне страхування, до ВВП за рік. ринкова ціна. Однак слід зазначити, що цей метод розрахунку податкового навантаження не враховує витрати, пов'язані з оподаткуванням, а саме формування вартості податкового законодавства, ведення податкових служб, спеціального обліку платників податків, складання та подання податкових декларацій.

Аналіз рівня податкового навантаження України за допомогою податкових коефіцієнтів показує, що він досить низький. За цим критерієм Україна з рівнем податкового навантаження у 22,6 % знаходиться в одній групі з такими країнами, як США (26,4 %), Японія (25,8 %), Португалія (33,9 %), Ірландія (28,4 %), Австралія (31,5 %), Туреччина (31,1 %), Узбекистан (24%). На нашу думку рівень податкового навантаження у 22,6% є значно заниженим [7].

Останнє зумовлено двома причинами. Перший — офіційний ВВП України — становить лише близько половини реальних економічних результатів вітчизняної економіки. З одного боку, це означає відсутність прихованих коштів на суспільні блага та недооцінку відносної важливості державних секторів економіки, а з іншого — нерівномірно розподіляються податкові обов'язки між підприємствами та громадянами, задіяними у виробництві. Друга причина полягає в тому, що при розрахунку ставки податку не враховується сума зборів, пов'язаних зі стягненням податків. Важко розрахувати за ставкою податку, яка враховує ці витрати, але це допомагає з'ясувати причину невдоволення компаній та громадян, оскільки вони придушують не суму сплаченого податку, а суму податку, заплутаність у податкове право, бухгалтерський облік і розрахунок податків Надмірна складність відповідальності.

Фактичний рівень податкового навантаження в Україні становить 70-80% доходу, без урахування податкового тягаря заробітної плати та витрат на виробництво. Такі податки значно вищі, ніж у розвинених країнах, і негативно впливають на економіку моєї країни, тому проблема надмірного податкового навантаження після здобуття незалежності є актуальною.

В Україні вже більше десятиліття головним завданням податкової реформи є зниження податкового навантаження на економіку. На основі зниження ставки податку (коригування ставки податку на додану вартість, податку на прибуток підприємств, податку на доходи фізичних осіб, фонду

оплати праці, соціального фонду), а також на основі змін у механізмах обчислення та стягнення податку забезпечити його реалізацію, в основному :

- розширити діапазон витрат, що відносяться до загальних витрат (за рахунок витрат на формування банківськими й небанківськими фінансовими установами страхових резервів; підвищення нормативу витрат на гарантійний ремонт; коштів, добровільно перерахованих установам науки, культури, неприбутковим організаціям; 50% витрат на придбання пально-мастильних матеріалів для легкових автомобілів, збільшення суми витрат на поліпшення основних фондів тощо);

- підвищення норм амортизації;

- надати всім власникам бізнесу (а не тільки новоствореним компаніям) право на перенесення збитків на наступні податкові періоди;

- у зв'язку з підвищенням порогу оборотності з постачання товарів (послуг) звужено коло суб'єктів господарювання, які потребують обов'язкової реєстрації як платників податку на додану вартість;

- зниження ставок податку на прибуток, перехід від прогресивної системи оподаткування ПДФО до пропорційної та багато інших заходів.

Слід зазначити, що зазначені зміни не зменшили податкове навантаження. Навпаки, вона з кожним роком збільшується, змушуючи компанії приховувати доходи. Податкова система України майже затьмарила всю економіку, а масштаби тіньового сектору та масштаби ухилення від сплати податків стали загрозливими. Слід зазначити, що до тіньового сектору вітчизняної економіки, якщо не позаюрідично, входить також легальна діяльність, дохід від якої вираховується з оподаткування, сформований, наприклад оплата додаткової роботи та завищення вартості використаних матеріалів. І їх кількість.

Надмірний рівень оподаткування негативно впливає і на інвестиційний клімат України. Майже всі експерти, які займаються оцінкою інвестиційного клімату нашої країни вважають, що він є несприятливим, оскільки оподаткування реального сектора економіки надто обтяжливе. Воно пригнічує

процеси економічного відтворення, а підприємництво може працювати рентабельно, як правило, лише за умови приховування частини своїх доходів від оподаткування.

Основною причиною великого податкового тягара України є її незбалансованість, що призводить до економічної тіні, порушує принципи податкової рівності та справедливості, втрачає фіскальну функцію оподаткування та надходжень до бюджету, гальмує інноваційний процес. Основними причинами нерівномірного податкового навантаження в Україні є зміщення податкового навантаження та недосконалість податкових стимулів.

Зміщення податкового тягара є складним економічним явищем, суть якого полягає в тому, що зміни цін і фактичних пропорцій, спричинені оподаткуванням, змінили поведінку суб'єктів господарювання неформальних платників податків. Таким чином, констатуємо: “переміщення податкового тягара виникає внаслідок того, що сфера дії податку виявляється ширшою, ніж коло платників податку, передбачене податковим законодавством. Переміщення податкового тягара вперед відбувається у разі, коли продавець може перекласти деяку частину його податкових виплат на покупців (споживачів) свого товару. Аналогічним чином, якщо платник податку (фізична або юридична особа) під впливом податку скорочує суму своїх витрат, то він до певної міри переміщає тягар назад – на продавців тих товарів, витрати на які скорочуються” [27, с. 325].

Податкове навантаження на фізичних осіб в Україні підтримується на рівні 38–42% при тому, що валовий внутрішній продукт на душу населення становить менше 1 тис. дол. США на рік. Необхідно зазначити: “у розвинутих країнах світу, в яких рівень доходу на душу населення становить понад 25 тис. дол. США, рівень податкового навантаження на фізичних осіб становить 40–50%, тоді як у країнах з низьким рівнем доходу на душу населення відповідний показник дорівнює 20–30%. Порівняння переконливо свідчить, що рівень податкового навантаження на фізичних осіб в Україні є невиправдано високим

і потребує перегляду в напрямі зменшення шляхом зниження діючих на сьогодні податкових ставок” [44, с. 142].

Незважаючи на те, що український законодавець та громадяни вже багато років активно обговорюють питання зменшення податкового навантаження на доходи громадян, істотного прогресу у вирішенні цієї проблеми не досягнуто. Водночас зниження ставки податку поповнить бюджети окремих осіб, що, безсумнівно, вплине на зростання попиту на товари (послуги) на споживчому ринку, тим самим збільшивши прибуток підприємств за рахунок часткового звільнення від заробітної плати.

Щодо податкових пільг, то проблема вітчизняної податкової системи в тому, що вона надзвичайно велика і її перелік постійно змінюється. Податкові вирахування – це податкові знижки та/або звільнення окремих суб’єктів господарювання, галузей, регіонів тощо. Надання податкових пільг має на меті стимулювання розвитку певних видів діяльності, галузей, окремих підприємств, регіонів; регулювання цін з боку держави; забезпечення конкурентоспроможності стратегічно важливих з точки зору держави товарів перед дешевшими та якіснішими імпортними товарами [11, с. 60].

Недосконалість української системи соціального забезпечення полягає в тому, що факти свідчать про те, що вона не лише не в повній мірі стимулює розвиток тих підприємств, які користуються цими пільгами, а й накладає на підприємства нерівномірне податкове навантаження. При цьому значна частина таких пільг не має достатніх соціально-економічних причин, а безперечними лідерами за кількістю пільг є податок на додану вартість та податок на прибуток підприємств.

Механізм оподаткування доданої вартості та прибутку українських підприємств показує, що запровадженням економічно необґрунтованих пільг відбувається надмірне зниження тиску. Останнє може призвести до сумарних податкових пільг, які можуть перевищувати доходи зведеного бюджету України, а стимулююча дія стимулів залишається під сумнівом, оскільки податкові пільги дають змогу окремим компаніям перевершити галузеве

конкурентне середовище, гальмуючи тим самим інших учасників ринку, що призводить до певні монополії та відповідні прогалини Поява чи поглиблення [14, с 29].

Складність податкових пільг в Україні вимагає скорочення загальної кількості податкових пільг, що сприятиме формуванню справедливої податкової системи шляхом зменшення податкового тиску при збалансуванні податкового навантаження між підприємствами. З іншого боку, цей важіль державної стимулювальної політики не може бути проігнорованим до кінця, оскільки податкові пільги є дієвим інструментом стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності. Тому з метою покращення фінансового стану суб'єктів господарювання держава може запровадити метод відстрочення сплати податку та розстрочення платежів у вигляді заліку нарахованих пені та пені з метою стимулювання розвитку галузей економіки. Пільга у вигляді прискореної амортизації є відносно потужним механізмом стимулювання оновлення технологій та інвестицій, але з 1 січня 2004 р. уряд ухвалив рішення скасувати цю пільгу [16, с. 257].

Аналіз податкового тягаря України показує, що зниження податкового навантаження є однією з передумов для подолання економічної кризи, підвищення ділової активності, ліквідації економічної тіні та посилення інвестиційної діяльності. Однак вирішення цієї проблеми потребує кропіткої роботи професіоналів: усунення лазівок у податковому законодавстві та приховування фактичних доходів від оподаткування; скасування необґрунтованих податкових пільг; запровадження механізму податкової відповідальності на основі податкової системи та спрощення розрахунків; упорядкування податків за рахунок зменшення мікроплатежів. Склад системи, переваги мікроплатежів майже не перевищують адміністративні витрати, досягти збалансованості, впорядкувати та усунути дублювання функцій багатьох контролюючих органів, зробити систему фінансових санкцій стимулюючою, а не каральною. Звісно, це важко зробити, але саме тут слід шукати основний шлях вирішення податкової проблеми [26, с. 48].

Податковий тягар є результатом національної податкової політики та якісними характеристиками будь-якої податкової системи. На міжнародному рівні цей показник визначається як відношення фактичних податкових надходжень до загального бюджету та відношення до ВВП. За цією методикою будемо визначати рівень податкового навантаження в Україні. Результати розрахунку наведені в таблиці. 2.4. Протягом аналізованого періоду чіткої тенденції рівня податкового навантаження в Україні не спостерігалось. Проте ми бачимо, що основний тягар оподаткування лягає на трудові ресурси. Отже, податкове навантаження на працю у 2020 році становить 11,1%. Поступове зниження податкового навантаження на фізичних осіб сприяє збільшенню заощаджень домогосподарств, зростанню платоспроможного попиту, тим самим сприяючи розвитку виробництва, збільшенню фактичних доходів платників податків і тим самим збільшенню бази оподаткування.

Таблиця 2.4

Динаміка податкового навантаження в українській системі

Показники	Роки				
	2016	2017	2018	2019	2020
Податкові надходження, млрд. грн. (ПН)	650,8	852,7	986,3	1070,3	1136,7
Рівень бюджетного податкового навантаження, %	27,3	28,6	28,0	27,0	27,1
Податок на доходи фізичних осіб, млрд. грн.	138,8	185,7	229,9	275,4	295,1
Податкове навантаження з ПДФО, %	5,8	6,2	6,4	6,9	7,0
Податок на прибуток підприємств, млрд. грн	60,2	73,4	106,1	117,3	118,5
Податкове навантаження з ППП, %	2,5	2,5	3,0	3,0	2,8
ПДВ, млрд. грн	235,5	313,9	374,5	378,6	400,6
Податкове навантаження з ПДВ, %	9,9	10,5	10,5	9,5	9,6
Податкове навантаження на працю, %	10,8	9,8	9,9	10,9	11,1
Загальний коефіцієнт податкового навантаження, %	38,1	38,4	37,6	37,8	38,2

Оптимізувати рівень податкового навантаження для стимулювання розвитку нових робочих місць та зростання ринку праці та вивільнення коштів для населення та підприємств для розвитку власного бізнесу. Крім того, це дозволить вивести частину економіки з тіні та зменшити відтік вітчизняного капіталу. Процес зниження податків має бути поступовим і вимагає чіткого планування, систематичного та передбачуваного прийняття рішень, оскільки одноразове істотне зниження податків призведе лише до серйозної втрати поточних доходів, ускладнить країну та підірве фундамент. Подальші податкові реформи на макрорівні. Загрозу економічному та соціальному розвитку країни слід розглядати і в тому, що платники податків збільшили податкові борги перед бюджетами всіх рівнів. Розмір податкового боргу за п'ять останніх років зріс майже у 2 рази (табл. 2.5).

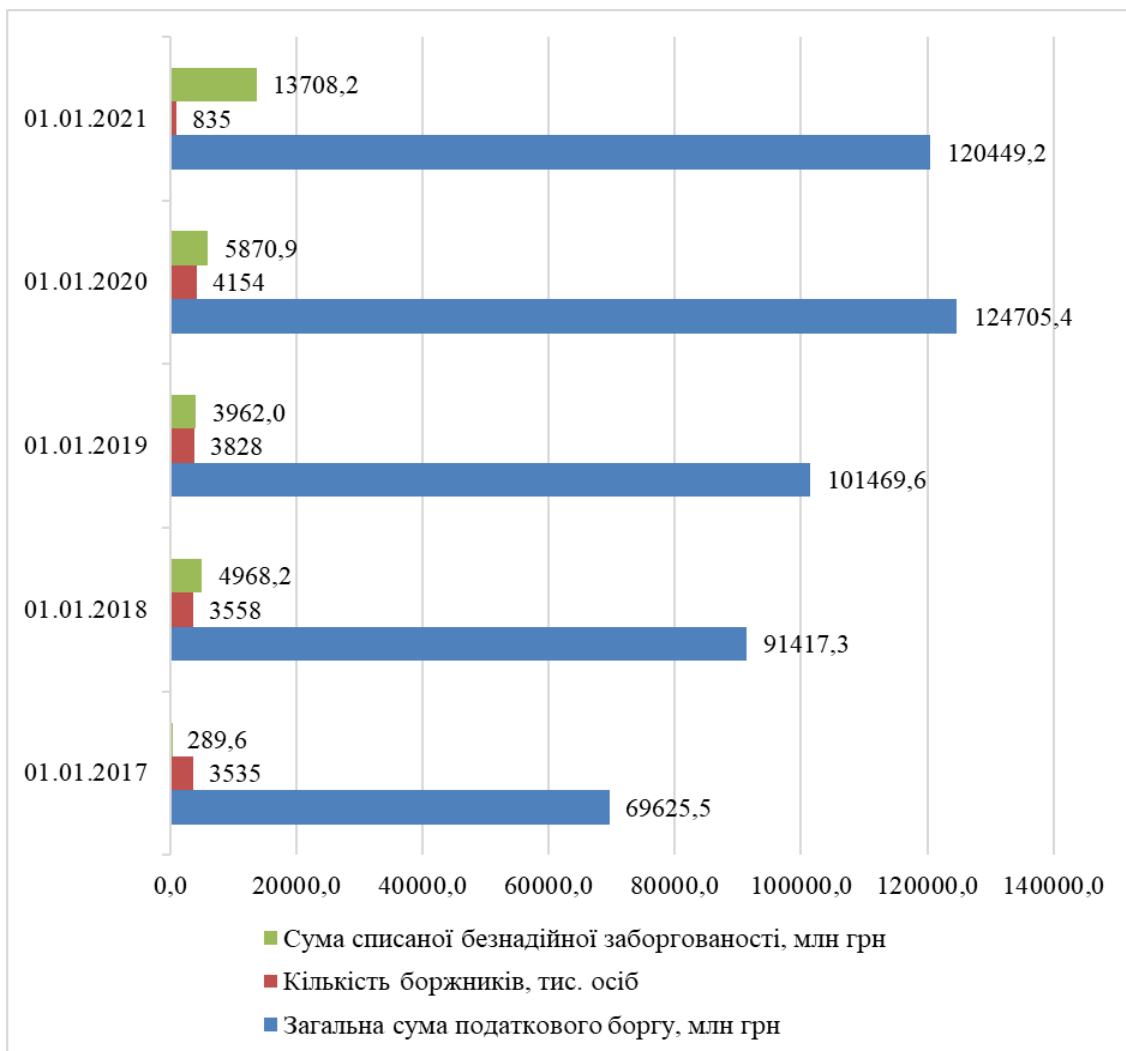

Рис. 2.3. Основні параметри податкового боргу в Україні

Дана проблема породжена наступними причинами:

- практика списання й реструктуризації державою податкової заборгованості платників податків та зборів перед бюджетом. Так, за даними таблиці 1 видно, що станом на 01.01.2021 загальна сума податкового боргу зменшилась на 4256,2 млн. грн. у порівнянні з 2020 роком, однак це відбулось не за рахунок погашення сум податкового боргу платниками податків, а за рахунок списання сум безнадійної заборгованості. Станом на 01.01.2021 сума списаної безнадійної заборгованості становить 13798,2 млн. грн., що у порівнянні з 2020 роком є більшою у 2 рази. Відповідно і список боржників на кінець 2020 року порівняно з 2019 зменшився майже у 5 разів;

- відсутність дієвого механізму забезпечення виконання платниками податків своїх податкових зобов'язань;

- здійснення бюджетних заліків, що у свою чергу робить своєчасну та повну сплату податків і зборів збитковою, а також сприяє зневазі суспільства до виконання податкових зобов'язань.

Податкове планування може бути способом зменшити податковий тягар бізнесу. Податкове планування є невід'ємною частиною фінансово-господарської діяльності фізичних та юридичних осіб, основна мета якого – максимізувати надходження за рахунок мінімізації податків. Податкове планування означає, що платники податків використовують усі дозволені законні засоби для зменшення своїх податкових зобов'язань. Суть податкового планування полягає в тому, що, по-перше, платник податків обирає місце розташування підприємства та його філій, представництв, дочірніх підприємств, орієнтуючись на ставки податку в різних регіонах; по-друге, платник податків обирає найкращу організаційну форму та організаційно-правова форма його компанії та її взаємозв'язок з виниклою системою оподаткування впливає на використання прибутку та можливість отримання вигоди; по-третє, податкове планування передбачає правильне використання пільг по окремих податках.

Складність використання механізму податкового планування полягає в тому, що, з одного боку, є можливість різко зменшити суму податку до бюджету, з іншого – сплатити значно більшу суму до бюджету і поставити підприємство на межі банкрутства. Якщо орган податкової інспекції визнає, що застосований підприємством спосіб зниження податків не відповідає чинному законодавству, тобто є незаконним, може виникнути подібна ситуація. Тому на підприємство були накладені економічні санкції [34, С. 34]. 96].

За допомогою міжнародного податкового планування можна вирішити проблему мінімізації податкового навантаження. З цієї точки зору, вигідно здійснювати виробничу діяльність у юрисдикціях з низьким податку на прибуток або без нього, низькими експортними тарифами або відсутністю, незначними обмеженнями щодо забруднення навколишнього середовища та спеціальними податковими пільгами для промислових підприємств.

Як інструмент зниження податкового навантаження, податкове планування має базуватися на чинному податковому законодавстві, щоб запобігти незаконним ухиленням від сплати податків, його правильна реалізація дозволить підприємствам отримати частину податкової економії для свого розпорядження, придатну для подальшого інвестування.

Висновки до розділу 2

Аналіз реалізації податкової політики України в сучасних умовах показує, що існують невирішені проблеми: нестабільність, внутрішня неузгодженість та неузгодженість податкового законодавства; високий податковий тягар підприємств; низька рентабельність податкової системи; низька фіскальна ефективність податкової системи; податковий менеджмент. Складність системи, централізовані фінансові ресурси та розподіл електроенергії, безсистемне та необґрунтоване надання податкових пільг та

податкових пільг збільшили податковий тягар високоефективних підприємств, які чесно платять.

Основною причиною великого податкового тягара України є її незбалансованість, що призводить до економічної тіні, порушує принципи податкової рівності та справедливості, втрачає фіскальну функцію оподаткування та надходжень до бюджету, гальмує інноваційний процес. Нерівномірність податкового навантаження в Україні спричинена, перш за все, такими явищами як переміщення податкового тягара і недосконалість механізму надання податкових пільг.

Податкове навантаження на економіку України є близьким до оптимального щодо макrorівня, проте, такий рівень не дає змоги повною мірою здійснювати фінансування бюджетних програм. Динаміка рівня податкового навантаження свідчить, що подальше зростання його є обмеженим, але резерви реформування податкової системи містяться в аналізі податкового навантаження у розрізі об'єктів оподаткування.

Лише за допомогою скоординованих та вивірених дій та заходів з боку національної сторони проблеми можна мінімізувати та подолати. При цьому необхідно забезпечити певний баланс, тобто, з одного боку, країна має шанобливо ставитися до платників податків, які створюють фінансово-економічну безпеку країни, а з іншого – підвищити їхню відповідальність перед державою. країна. Держава прийняла культуру високих податків.

РОЗДІЛ 3.

ОРІЄНТИРИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

3.1. Пріоритетні напрямки підвищення ефективності фіскальної політики

Основним завданням податкових органів визнається ведення ефективного податкового адміністрування, спрямованого на підвищення рівня утримання податків, оптимізацію структури оподаткування і самовдосконалення. Поняття «податкове адміністрування» можна визначити як безперервний циклічний процес, що протікає в податкових органах і є сукупністю взаємопов'язаних функцій і процедур, спрямованих на виконання процесу оподаткування відповідно до чинного законодавства України.

З моменту свого створення податкова служба як організаційна і ресурсна основа функціонування механізму податкової системи України зазнала величезних змін. Ці зміни є наслідком багатьох аспектів.

- Основні фактори, що впливають на розвиток і зміст податкової системи:
- зміна бюджетної та податкової політики держави;
 - реформування вертикалі системи державної влади;
 - позитивне реформування міжбюджетних відносин, формування і вдосконалення правової бази оподаткування;
 - динаміка соціально-економічної ситуації в країні;
 - розвиток принципів і методів ведення прогресуючого малого, середнього і великого вітчизняного бізнесу;
 - різні регіональні та галузеві фактори, що дестабілізують податкову систему;
 - досвід податкового адміністрування, узагальнений в Україні та зарубіжних країнах;
 - результати наукових досліджень, спрямованих на вивчення і

вдосконалення податкових систем у національному і міжнародному аспектах.

Зовнішні умови, що впливають на всю економічну систему, призвели до багатьох факторів, які безпосередньо впливають на податкове управління та визначають методи та принципи дії змін.

За своїм положенням в ієрархічній структурі та конкретними умовами діяльності всі ці фактори можна поділити на зовнішні фактори, що генеруються поза податковим менеджментом, і внутрішні фактори, що генеруються безпосередньо в податковому органі.

До зовнішніх факторів, що впливають на податкову адміністрацію основної низової ланки, доцільно віднести:

- особливості економічного середовища конкретного регіону;
- якісні та кількісні характеристики господарюючих суб'єктів конкретного регіону;
- динаміку зміни оподаткованої бази регіону;
- рівень підготовленості платників податків і їх реакції на зміни податкового законодавства та податкового адміністрування;
- взаємодія з вищими органами податкової адміністрації;
- взаємодія з органами місцевого самоврядування й іншими державними структурами;
- зміни політики пільг, пов'язаної з прийняттям певних законодавчих актів;
- зміни податкових ставок податкових надходжень до місцевих бюджетів.

До внутрішніх факторів податкової адміністрації слід віднести:

- об'єктивну необхідність зміни принципів функціонування установи в цілому;
- особливості реалізації окремих функцій, пов'язаних з певними умовами функціонування, зумовленими специфікою кожного конкретного випадку;
- необхідність і можливості впровадження та використання в роботі

податкових органів в цілому і їх окремих працівників сучасних інформаційних технологій;

— ведення кадрової політики і підвищення рівня професійної підготовки персоналу;

— особливості організації, методів і стилю управління персоналом установи, формування його корпоративної культури;

— рівень фінансового забезпечення конкретної податкової установи, що визначає можливості його ефективного функціонування і розвитку.

Усі ці фактори зумовлюють необхідність створення мобільного податкового органу у вигляді гнучкого механізму, здатного швидко реагувати на зовнішні та внутрішні зміни.

Уважно вивчивши процес сучасної української реформи податкового менеджменту, очевидно, що податкові органи не є рішенням щодо впливу окремих напрямків внутрішньої роботи. Потрібна цілісна система заходів, співвідношення внутрішніх і зовнішніх факторів, спрямованих на створення такого складного організму, як національна податкова система. Система повинна вміти знаходити внутрішні резерви для критичної і повної оцінки результатів власної діяльності.

Початковим етапом реформування системи планування має бути аналіз стану та тенденцій деяких основних внутрішніх факторів, які можуть вплинути на ефективний хід усього процесу реформування.

Для таких позицій необхідно проаналізувати перераховані вище фактори.

1. Суб'єктивні фактори, що відображають здатність і бажання співробітників брати участь у процесі вдосконалення, відповідно до рівня підготовки, вміння працювати в нових умовах, рівня володіння комп'ютером і бажання його вдосконалювати, психологічних особливостей особистості. і люди, орієнтація на конкретні види діяльності, і поділ структур у розташуванні.

2. Інформаційно-технічний фактор ґрунтується на проведенні аналізу

забезпеченості технічними засобами, визначення необхідного і достатнього рівня технічної оснащеності кожного робочого місця. Спрямований на розвиток локальної обчислювальної мережі, що об'єднує податкові органи всіх рівнів в єдину інформаційно-технічну систему і визначення оптимальності використання технічних засобів з точки зору мінімізації витрат на їх утримання та максимізації підвищення продуктивності праці інспектора при їх використанні.

3. Організаційним елементом є оптимізація організаційної структури податкового органу, яка здатна адаптуватися та гнучко реагувати на зміни зовнішнього середовища та функцій податкового органу, групування та оптимальний розподіл процедур і функцій між структурними підрозділами, визначення процесу взаємодії між структурними підрозділами. структурні підрозділи та чітко їх реалізуючи процес; постійний контроль функціональних характеристик підрозділу; аналіз найкращих результатів кожної функції; безперервне вдосконалення процесу організаційної структури в цілому та відокремлення кожної функції; доведення до платників податків нових принципів інституційної діяльності.

4. Інституціональний фактор — визначення кадрової політики установи із закріплення функцій працівників і підрозділів з ухваленням їх статусів; встановлення певних норм і правил як усередині установи, так і при взаємодії з іншими установами податкової адміністрації; визначення порядків взаємодії інспекції з іншими особами й організаціями; впорядкування підлеглих відповідно до вимог вищих організацій і визначення статусів кожної із систем.

Описані фактори є взаємодоповнювальними компонентами взаємопов'язаних процесів системи управління і не повинні розглядатися як окрема ланка оптимізації роботи організації. Наприклад, при визначенні чисельності працівників підрозділу лише шляхом всебічного аналізу певної функції, визначення атрибутів функції підрозділу та визначення кількості та якості комп'ютерного обладнання, необхідного для його роботи, можна отримати найкращі результати. , Якість програмного забезпечення (та рівень

автоматизації) Необхідний для співробітників рівень навчання та комп'ютерних знань, вартість навчання та перепідготовки працівників.

Враховуючи досвід існуючих реформ податкової служби, усі заходи, які вживаються в рамках модернізації системи збору та управління податковими органами, можна розділити на п'ять основних напрямків:

1. Стандартизація і функціональна спеціалізація технології роботи податкових органів.
2. Укрупнення податкових органів.
3. Автоматизація процедур податкового адміністрування.
4. Підвищення якості обслуговування платників податків.
5. Підвищення кваліфікації працівників податкових органів.

Теоретично збір податків та управління ними на основі податкового законодавства слід розглядати як систему управління. Усі його складові (планування, нагляд, контроль) мають резонанс в органах державної влади, управління, науково-дослідних структурах та інших аспектах. Регулювання податкового законодавства дає змогу організувати в країні обґрунтовану систему оподаткування та запровадити її за допомогою податкового менеджменту, тобто налагодити ефективний механізм оподаткування в країні.

Методи збору та управління податками – це набір методів і прийомів управління, які використовуються податковими органами для реалізації податкової політики та функцій у сферах планування, обліку, контролю, аналізу та нагляду, а також забезпечення податкового нагляду в країні. економіка.

Відомо, що державне регулювання економіки (ДРЕ) є системою типових заходів законодавчого, виконавчого і контрольного характеру, котрі здійснюються правомочними державними установами з метою стабілізації та пристосування існуючої соціально-економічної системи до умов, які змінюються. Терміни «державне регулювання економіки» і «державна економічна політика» ідентичні. Тому можна констатувати, що державне регулювання економіки, яке здійснюється за допомогою державного бюджету,

є головним напрямом регулювання економіки і правомірно отримало назву «податкове регулювання економіки країни».

Слід зазначити, що через обмеженість межі контролю з боку податкових органів нижчого рівня, надзвичайну складність забезпечення захисту інформації та неможливість своєчасного оновлення та доповнення зберігати оброблену інформацію на рівні префектури недоцільно. Крім того, у більшості випадків діяльність суб'єктів господарювання виходить за межі контролю регіонального контролюючого органу.

Сховище на державному рівні дуже ускладнить оперативний доступ до отримання інформації від інспекцій нижчого рівня, а також потребуватиме значних витрат на створення високопродуктивної системи зв'язку між центром і всім українським регіоном.

Тому регіональний рівень є оптимальним для зберігання інформації. Саме на цьому рівні легше вирішувати проблему обміну інформацією, з одного боку, через територіальну інспекцію, з іншого – на національному рівні. Легше забезпечити збереження та захист інформації. Крім того, діяльність більшості платників податків рідко перевищує один регіон. Для категорій великих платників податків інформацію слід аналізувати особливим чином, враховуючи систему податкових відносин країни та її територій та ризики, які можуть виникати від самих платників податків.

Матеріалізація податкового планування має два напрямки: стратегічний (прогнозний) і поточний. Існує кілька методів прогнозування: детермінований прогноз, прогнозування часових рядів і прогнозування моделі. Існують різні варіанти застосування цих методів на практиці в країні та за кордоном.

Початковою складовою податкового планування є визначення загальної бази оподаткування для кожної категорії оподаткування. Наразі податкове планування на регіональному рівні базується лише на результатах аналізу виконання поточних податкових зобов'язань та реалізації прогнозу економічної ситуації в регіоні. Слід погодитися, що на основі фактичних даних, порівнянних з попереднім звітним періодом, достовірна оцінка

податкових надходжень на кінець поточного періоду (місячна, квартальна, піврічна, річна) традиційно мала свої «переваги». Проте оцінка та прогнозування (планування) податкових надходжень потребує комплексного та багатофакторного аналізу даних податкової бази всіх податків, доходів бюджетної системи, аналізу тенденцій соціально-економічного розвитку.

Визначення змісту притаманних облікових функцій у системі податкового менеджменту може визначати такі сфери, як господарський облік, внутрішня звітність податковими органами та обробка ділової та бухгалтерської інформації вищими податковими органами.

Бухгалтерський облік слід розглядати з двох аспектів: з одного боку, кожен податковий орган зобов'язаний враховувати витрати на утримання коштів на власну господарську діяльність у межах бюджетного кошторису, затвердженого вищестоящим. Цей вид бухгалтерського обліку є обліком за формою і змістом. З іншого боку, податковий орган є унікальною системою збору, формування та систематизації інформації про платників податків, яка формується платниками через бази оподаткування, бухгалтерські та податкові декларації юридичних осіб, індивідуальні податкові декларації. Така інформація належить до об'єктів господарського обліку податкових органів.

Вся система оперативного обліку не лише забезпечує необхідну аналізу та оперативну інформацію для прийняття рішень у межах функцій податкового органу, але й доповнює систему показників, яка використовується для формування та оцінки регіонального податкового потенціалу. клас.

За результатами роботи та аналізу інформації територіальних податкових органів формується база нарахованих платежів до бюджету та стану бюджетних розрахунків. За податковою карткою кожного платника податків здійснюється «бюджетний розрахунок» на підставі формування бази даних. Усі платники податків поділяються на три категорії: найбільша категорія, основна категорія та інші категорії.

Особливістю використовуваної бази даних є можливість її передачі з місцевого рівня на регіональний, що полегшує обробку інформації на регіональному рівні.

Оскільки методичне забезпечення обліку на рівні територіальних податкових органів включає більше зовнішньої інформації, ніж внутрішньої, слід зробити акцент на вплив на зміст цієї інформації податкового середовища і самого процесу управління податковими відносинами.

Моделювання параметрів податкових надходжень повинно здійснюватися згідно із принципами: єдність базової методології планування, диференціація конкретних фінансових рішень залежно від глибини і профілю економічних проблем території, активізації механізмів ресурсощадження та економії.

Стратегія територіального бюджетного планування включає в себе низку планово-розрахункових заходів: стимулювання розвитку проектного фінансування у сфері підприємницької діяльності та розподілу бюджетного співфінансування, наполягання на принципі пріоритетності витрат при обмежених бюджетних ресурсах (наприклад, підтримка територіального життєзабезпечення пріоритету видатків системи); оптимізація видатків бюджету та використання впливу заощаджень на певні групи видатків; не збільшення наявних або нових зобов'язань, наданих нефінансовими джерелами; підтримка дефіциту бюджету в межах допустимого та раціонального вибору джерел фінансування посилити оподаткування та бюджетний контроль інших доходів для вирішення проблеми податкової заборгованості; використовувати маркетингову інфраструктуру для зміцнення внутрішньоекономічних зв'язків території.

Конкретні заходи територіальних фінансових органів можуть включати: підтримку підприємств і галузей, які є територіальними конкурентними перевагами; надання адресної допомоги організаціям і громадянам з бюджету; розвиток національного та муніципального порядку; стимулювання імпортозамінних галузей, які задовольняють внутрішній попит; формування

та впровадження плани зайнятості, допомога організаціям у формуванні антикризових планів, розробка планів підтримки малого та середнього підприємництва в регіоні.

Ефективні інструменти довгострокового планування включають методи моделювання фінансових відносин в умовах циклічних економічних коливань, концептуальні стратегічні плани на період 15-20 років, альтернативи, підкріплені функціями бюджетного процесу.

Дуже важливо встановити функціональні обов'язки щодо податкового нагляду окремих державних установ. Організаційну систему, що здійснює моніторинг формування та функціонування регіонального податкового потенціалу, можна представити такими блоками: регіональний економічний потенціал; фінансовий потенціал регіону; основні платники податків регіону; надходження до бюджетної системи; податкове законодавство. На основі аналізу нормативних даних необхідно сформулювати норматив довгострокового фінансового розвитку регіону.

Найбільш точний розрахунок податкового потенціалу дуже важливий для оптимізації дохідно-видаткових завдань урядів усіх рівнів. На різних рівнях управління економікою фахівці використовують різні методики для виконання цих розрахунків. Як наслідок, знижена достовірність довгострокових прогнозів та поточних планів, що формуються за доходами та видатками бюджету всіх рівнів.

Одним із заходів є розширення самостійності податкових заходів місцевого самоврядування, тобто можливості застосування податків, які не зазначені в податковому законодавстві України.

Система моніторингу, що базується на сучасних інформаційних технологіях, яку ми пропонуємо для забезпечення інформатизації системи збору та управління податками, найкраще відповідає сучасним вимогам управління регіональним і навіть податковим потенціалом на всіх рівнях. Схема організації моніторингу наведена на рис. 3.1.

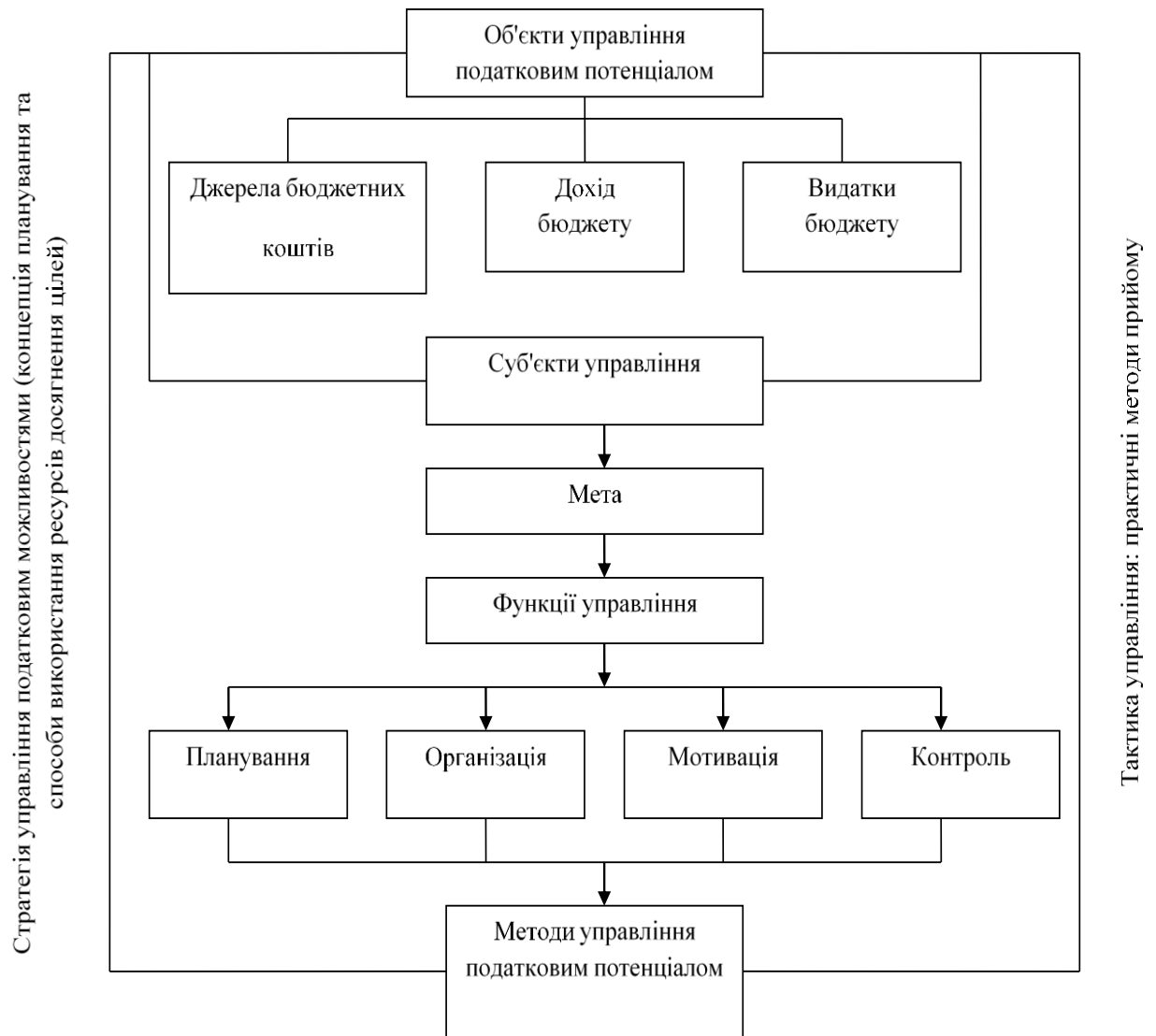

Рис. 3.1. Організаційна система цільового управління податковим потенціалом регіону

Джерело: [59]

Запропонована система цільової стратегічної та тактичної організації управління податковим потенціалом для забезпечення ефективного вирішення адміністративних завдань і функцій на регіональному рівні допоможе:

- Створити високопрофесійну та ефективну національну інституцію для управління інноваційно-інвестиційним процесом у регіоні;
- Створити умови для вирішення проблеми прозорості бюджету шляхом удосконалення бюджетної звітності;
- Своєчасно та достовірно оцінювати можливі збитки та бюджетні ризики місцевого бюджету;

- Розробити комплексне інформаційне забезпечення управління бюджетними процесами;
- Підвищити бюджетну незалежність місцевих державних адміністрацій;
- Формування бюджету стимулювання забезпечує умови для соціально-економічного розвитку регіону.

З метою розробки раціонального порядку обчислення і сплати податків пропонуємо такі рекомендації:

1) вибір моделі податкового планування й оподаткування в регіоні повинен здійснюватися залежно від фінансового стану території і особливо залежно від рівня податкової автономії бюджету;

2) перехід на електронну форму повідомлень фізичних осіб по транспортному і земельному податкам, податку на майно фізичних осіб;

3) часткове звільнення одержувачів бюджетних коштів у рамках обласних або інших місцевих цільових програм від сплати податку на майно організацій, земельного і транспортного податків на термін не більше ніж три роки;

4) провести згрупування об'єктів майна фізичних осіб з метою диференціації податкових ставок і значень вартості майна всередині цих груп;

5) застосування диференційованого підходу до встановлення ставок земельного податку в розрізі сформованих груп земельних ділянок, встановлення верхньої межі ставки податку для не використовуваних територій розміром 0,5 %;

6) можливість реєстрації впродовж певного періоду нерухомого майна, що належить фізичним і юридичним особам, на пільгових умовах і за спрощеною процедурою, застосування заходів відповідальності відносно осіб, які не зареєстрували право власності;

7) встановити знижені ставки податку на майно для установ, які оновлюють основні засоби, реалізовані протягом звітного року. Це економить податки для організації, сприяє процесу оновлення основних фондів та

напряму розвитку накопичувальних фондів, за рахунок збільшення залишкової вартості майна з другого року буде збільшено податковий платіж до бюджету. про запровадження агентством зниження та звільнення від податку на майно;

8) створення системи моніторингу наданих податкових пільг, що передбачає застосування єдиної методології для класифікації та аналізу пільг, ведення реєстру пільг, оцінки бюджетних та соціальних переваг пільг;

9) створити в різних регіонах міжвідомчі комітети з моніторингу податку на доходи фізичних осіб та міжвідомчі комісії з нарахування та сплати місцевих податків.

Висновки до розділу 3

Враховуючи існуючий досвід реформування податкової служби, усі заходи, що проводяться у рамках модернізації принципів податкового адміністрування, поділено на п'ять основних напрямів: 1) стандартизація і функціональна спеціалізація технології роботи податкових органів; 2) укрупнення податкових органів; 3) автоматизація процедур податкового адміністрування; 4) підвищення якості обслуговування платників податків; 5) підвищення кваліфікації працівників податкових органів.

Складна ситуація збалансування державних фінансів та зростання державного боргу змусила більшість країн ЄС знайти компроміс між забезпеченням фіскальної консолідації та створенням умов для зростання ВВП та дедалі більше зосередитися на досягненні фіскальної стабільності. Лише окремі країни Об'єднаної Європи, які приділяли належну увагу відновленню національної фінансової системи до кризи 2008-2009 років і не накопичували великих обсягів державного боргу, можуть широко використовувати податкові пільги за потреби.

Реалізація плану фіскального виправлення в умовах нестабільного балансу посткризового відновлення призвела до інших суперечностей в

новітній податковій політиці ЄС: неоднозначних фінансових наслідків підвищення податкових ставок; зворотних податкових реформ; посилення потенціалу податкового нагляду в економічній і фінансовій умови покращуються та погіршуються Використання. Лише деякі країни ЄС знизили свої податкові ставки, щоб сприяти зростанню ВВП або не мають очікуваного ефекту від попереднього зростання. Нерідко в Європейському Союзі знижують податкове навантаження на корпоративний сектор і доходи громадян після зменшення державного фінансового дисбалансу, включаючи посилення фінансової ролі податку на додану вартість і податку на споживання. У той же час податкова політика ЄС дуже динамічна.

Такі уроки формування і реалізації податкової політики країн ЄС в умовах економічної нестабільності та дефіциту фінансових ресурсів слід брати до уваги Україні, в якій економіка перебуває у кризовому стані, доходи бюджету та державних соціальних фондів скорочуються, а можливості активізації державного запозичення обмежені через стрімке зростання державного боргу.

Фінансова політика України має базуватися на поступовому впровадженні в своїй країні механізму оподаткування ЄС (розширення сфери зниження податку на додану вартість, посилення прогресивності податку на доходи фізичних осіб, підвищення ставки єдиного соціального внеску працівників з прогресом економічний розвиток, тінь), відповідно до спільної угоди ЄС (про податок на додану вартість та специфічні податки на споживання) вносить зміни до податкового законодавства для забезпечення надійної фінансової бази для діяльності країни (шляхом посилення фінансової позиції податків на споживання та майно та обмеження податку на ухилення), створюючи при цьому умови для зростання ВВП (шляхом зниження загального економічного та, особливо, податкового тягаря виробничих інвестицій).

ВИСНОВКИ

Вирішення проблем у сфері оподаткування пов'язане з необхідністю теоретичного осмислення системи оподаткування як соціально-економічного інституту, що забезпечує формування економічного механізму підвищення рівня і якості життя населення, а також економічного мислення, що відповідає розвитку, у різних верств населення з подальшою побудовою в суспільній свідомості позитивного ставлення до раціональної податкової політики. Ця політика не може здійснюватися у відриві від соціально-економічної, що реалізовується не лише на державному, а й на регіональному і місцевому рівнях управління.

Податкова політика визначається як сукупність економічних, правових та організаційних заходів, заснованих на єдиних принципах, та забезпечує наукову та обґрунтовану системну діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування з метою використання законних коштів на економічній основі. Податкова політика є невід'ємною частиною бюджетної та загальної економічної політики держави.

Факти довели, що інституційними стандартами формування національної податкової політики мають бути: компроміс, взаємодоповнюваність податкових змін, відмова від радикальних податкових заходів, стабільність і гнучкість. У постсоціалістичних країнах при формуванні податкової політики слід враховувати реальність перехідного періоду, функціонування важливих тіньових секторів, підвищення ефективності процесу перерозподілу.

Формами податкової політики є: політика найвищої податкової ставки, держава має встановити досить високі податкові ставки, зменшити податкові пільги та запровадити велику суму податків; політика економічного розвитку, в якій держава має враховувати не тільки фінансові інтереси, а й інтереси платників податків, скорочують підприємців. Зменшуючи свої витрати, політика «розумного оподаткування» означає, що держава забезпечує

соціальний захист, але встановлює досить високий рівень оподаткування як для юридичних, так і для фізичних осіб. Застосування такої податкової політики створить передумови для формування стабільної системи оподаткування для забезпечення адекватності бюджетів усіх рівнів, ефективної діяльності національної економіки, справедливого оподаткування різних платників податків та подальшої інтеграції України у міжнародне суспільство.

Аналіз реалізації податкової політики в Україні в сучасних умовах показав невирішеність таких її проблем: нестабільність, внутрішня суперечливість і неузгодженість податкового законодавства; високе податкове навантаження на бізнес; низька рентабельність податкової системи; низька фіскальна ефективність податкової системи; складність системи адміністрування податків; централізація фінансових ресурсів та повноважень стосовно їх розподілу; безсистемне та невиправдане надання податкових пільг і звільнень, що посилює податкове навантаження на ефективні підприємства, які сумлінно сплачують податки. Основна проблема української податкової системи полягає в тому, що вона створена в умовах первинного нагромадження капіталу без урахування внутрішніх особливостей господарювання та соціального статусу населення, тому сьогодні не забезпечує своїх функцій.

Поглиблення економічного співробітництва між учасниками європейської інтеграції сприяло прогресу розвитку скоординованого оподаткування, а розширення інтеграції часто ускладнює формування єдиної податково-правової бази. Однією з найбільших перешкод для поглиблення інтеграції та розвитку податкової координації є: 1) Багато країн не бажають обмежувати свій суверенітет у прийнятті економічних рішень; 2) Деякі країни використовують можливість участі в інтеграції для подолання повільного економічного розвитку європейських країн. ініціатори інтеграції Не завжди ефективні.

Основними напрямками податкових трансформацій у країнах ЄС у зв'язку з посиленням інтеграції є: 1) конвергенція непрямих оподаткування на всій території ЄС внаслідок податкової гармонізації; 2) активна податкова лібералізація в Ірландії та нових країнах ЄС для заохочення іноземних інвестицій та підвищення їх рівня економічного розвитку.

Досвід податкової реформи ЄС у контексті нових викликів і загроз показує, що без удосконалення національної фінансової системи неможливо досягти зростання ВВП через дефіцит ресурсів світового ринку капіталу, а також неможливо скоротити дефіцит бюджету та боргова залежність без покращення економіки. розвивається. Сьогодні більшість країн ЄС в основному стурбовані досягненням фіскальної стабільності. Протириччя в податковій політиці країн ЄС також полягають у: неоднозначних наслідках податкових реформ, спрямованих на зменшення дисбалансу в державних фінансах, зворотному податковій реформі, посиленні використання регуляторного потенціалу оподаткування для покращення та погіршення економічних і фіскальних умов.

В ході подальшої податкової реформи в Україні найближчим часом потрібно зробити наголос, зокрема, на:

- Посилити контроль за наданням податкових пільг та надалі скасувати недійсні податкові пільги;

- Коригування механізму стягнення податку на нерухомість, відмінного від землі, встановлення вищих ставок податку на дорогу нерухомість, як практичний актив для вдосконалення концепції податкової справедливості на основі «включення» до податкової системи;

- Запровадити методи непрямих контролю доходів громадян, удосконалити податковий менеджмент на основі їх порівняння з видатками та інші заходи, що дозволить зменшити зловживання з податку на доходи фізичних осіб, податку на прибуток, податку на додану вартість та стягнення податку на споживання (збільшення надходжень до бюджету та загальнодержавного соціальні фонди Тінь відносин).

Після подолання значного «фіскального розриву» Україні слід запровадити низку податкових заходів стимулюючого спрямування, серед яких: введення інвестиційних податкових пільг за принципом «пільги в обмін на обов'язкову реалізацію інвестиційних проектів»; поетапне зниження ставки єдиного соціального внеску для роботодавців до кінцевого рівня, не нижчого відповідної середньої ставки соціальних платежів у постсоціалістичних країнах ЄС, другий і подальші етапи якого залежатимуть від того, яким буде фіскальний ефект від початкового зниження ставки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В.Л. Варналій З.С. Прокопенко І.А. Тучак Т.В. Податкові системи зарубіжних держав. навч. посіб. Київ. Кондор-Видавництво, 2012. 222 с.
2. Бамбізов Є.Є. Інформаційна функція державної фіскальної служби України: напрями реалізації. *Юридичний вісник*. 2017. № 1. С. 156–160.
3. Безпалько І.Р. Удосконалення взаємин платників податків із податковими органами. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. Вип. 19.2. С. 139-144.
4. Богдан Т. Доходи державного бюджету як індикатор проблем у економіці країни. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/456858_dohodi_derzhavnogo_byudzhetu_yak.html
5. Боголиб Т.М. Бюджетная политика как инструмент макроэкономической стабильности. *Економічний часопис-XXI*. 2018. № 3. С. 84-87.
6. Бурда В.Є., Петрянч Л.В. Теоретичні аспекти бюджетної децентралізації як одного з механізмів формування ресурсної бази місцевого самоврядування. *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 167-170.
7. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Голіков С. С. Проблеми забезпечення податкової безпеки України. *Економічна наука*. 2017. № 15. С. 62-64.
9. Городецька Т.Е. Поровай А.С. Аналіз податкових надходжень в системі доходів бюджету. *Молодий вчений*. 2017. № 2. (42). С.243-247.
10. Дем'янчук І.А. Теоретичні основи фіскальної політики в умовах економічного спаду. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. С. 822-825.
11. Демиденко Л.М., Тюріна М.М. Оподаткування доходів громадян в Україні: фіскальні новації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. Вип. 16. С. 45-48.

12. Десятнюк О.М., Ткачик Ф.П. Роль податкового потенціалу в розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Світ фінансів*. 2021. Вип. 1 (66). С. 77-88.
13. Доходи зведеного бюджету України в 2021 році. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/>
14. Єфименко Т. І. Фіскальний простір антикризового регулювання: монографія. Київ : Академія фінансового управління, 2012. 332 с.
15. Желай О. В. Інституціональне забезпечення координованої реалізації податкової політики на сучасному етапі розвитку українського суспільства. *Економіка, управління та адміністрування*. 2020. № 1. С. 104-107.
16. Заха Д., Мовчан В., Кравчук В., Економічний вплив пандемії Covid-19 на Україну. Аналітичне дослідження. URL: https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/GET_UKR_PS_01_2020_ua.pdf
17. Звіти про виконання Державного бюджету України за 2015-2020 рр. та I півріччя 2021 р. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
18. Іванов Ю.Б. Податкова конкуренція та конкурентні переваги. Матер. XVII Міжнар. наук. Конф. «Фінансовий ринок: інституції та інструменти». 3-6 червня 2018 р., м. Львів. Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 44.
19. Іванов Ю.Б., Швабій К.І. Нагальні проблеми формування державної податкової політики в Україні. *Фінанси України*. 2017. № 5. С. 39-52.
20. Інфляційний звіт. Національний банк України. Квітень. 2020 р. с.25. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2020-Q2.pdf?v=4
21. Канєва Т.В., Думікян А.К. Проблеми Формування бюджетних надходжень. *Економічний вісник університету*. 2018. № 31. С. 241-244.
22. Касперович Ю.В. Фіскальна безпека держави в умовах гібридної війни: аналітична доповідь. Київ: Фенікс, 2019. 128 с.

23. Клепанчук О.Ю. Фіскальна політика як інструмент регулювання економіки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.5. С. 250-256.
24. Клівіденко Л.М., Мацедонська Н.В. Світовий досвід бюджетної децентралізації та шляхи його впровадження в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 1 (06). С. 124–129.
25. Кодацкий В.П. Проблеми формування місцевих бюджетів. *Економіка, фінанси, право*. 2019. № 2. С. 10-15.
26. Консенсус-прогноз «Україна у 2020-2021 роках: наслідки пандемії». URL: <https://bit.ly/2RMntq7>
27. Кужелев М.О., Брехов С.С., Коротун В.І. Поняття, сутність та ознаки агресивного податкового планування. Протидія агресивному податковому плануванню: світовий досвід та виклики для України : монографія. Київ: Алерта, 2017. 344 с.
28. Кулицький С. Проблеми розвитку економіки України, обумовлені пандемією коронавірусу COVID-19 у світі, та пошук шляхів їх розв'язання. *Україна: події, факти, коментарі*. 2020. № 9. С. 47-53.
29. Левін В.І. Транспарентність оподаткування малого і середнього бізнесу в контексті євроінтеграційного вектору розвитку України. *Наукові праці НДФІ*. 2015. Вип. 1. С. 138-149.
30. Лондар Л.П. Можливості адаптації міжнародного досвіду управління державним боргом в Україні. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/upravl_borg-e3b9d.pdf
31. Луніна І.О. Баліцька В.В., Короткевич О.В., Фролова Н.Б. Шляхи мінімізації впливу фінансової кризи на бюджет України. *Фінанси України*. 2008. № 12. С. 22-32.
32. Малець С. С. Теоретичні аспекти податкового регулювання в ринковій економіці. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Сер. : Економіка. 2015. Вип. 1. С. 242-247.

33. Малишко В.В. Аналіз доходів державного бюджету України. *Економічний вісник університету*. 2019. № 28. С. 208-212.
34. Матвейчук Л. О. Організаційно-правові механізми електронної взаємодії у сфері оподаткування в контексті Податкового кодексу України. *Вісник НАДУ при Президентові України*. 2016. № 2. С. 58-66
35. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн: навч. посіб. 2-ге вид., переробл. та доповн. Київ: ЦУЛ, 2016. 318 с.
36. Наконечна Ю.Л., Демиденко Л.М. Відкритість та прозорість державного та місцевих бюджетів в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2018. № 10. С. 20-27.
37. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
38. Піскова Ж.В., Цуркан І.М. Обриси зміни парадигми податкової політики України. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2020. Вип. 1 (13). С. 205-211.
39. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-IV (зі змінами та доповненнями). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> .
40. Покатаєва О.В., Кучерова Г.Ю. Фактори свідомої сплати податків: досвід країн ЄС. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2015. Вип. 1(1). С. 47-52.
41. Поліщук О.В., Василевський В.О. Оподаткування малого бізнесу у провідних країнах світу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». 2017. Вип. 7(1). С. 133-136.
42. Пшик Б. І. Роль фіскального простору у забезпеченні інклюзивного розвитку регіону: теоретичний аспект дослідження. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7869>
43. Рудик Н. В. Фіскальна діджиталізація – інструмент партнерства держави та малого і середнього бізнесу. *Бізнес Інформ*. 2019. № 11. С. 316-322

44. Сидорович О. Ю. Діалектика оподаткування: інституціональні консенсуси і конфлікти. Тернопіль : Економічна думка, 2015. 432 с.
45. Синчак В.П. Податкова культура суспільства як чинник економічної компоненти національної безпеки. *Університетські наукові записки*. 2017. № 2. С. 218-230.
46. Синютка Н.Г. Цифрова ідентифікація платників податків як передумова для діджиталізації фіскального простору. *Бізнес Інформ*. 2018. № 10. С. 263-268
47. Сідельникова Л. П. Податкові та позичкові фінанси: фіскальна філософія вибору. Херсон : Грінь Д. С., 2010. 436 с.
48. Сідельникова Л.П. Фіскальний потенціал податкової системи у механізмі регулювання економічного розвитку. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 5 (16). С. 317-323.
49. Сірант М.М. Гармонізація податкового законодавства Європейського Союзу в умовах реалізації договору про Асоціацію України та Європейського Союзу. *Jurnalul Juridic National: Teorie Si Practica*, 2018. № 2 (30). С. 186-189.
50. Слатвінська М.О. Альтернативні системи оподаткування малого бізнесу: стан, проблеми, перспективи : монографія. Одеса: ОНЕУ, 2012. 252 с.
51. Соф'їн М. До проблеми визначення поняття фіскальної політики в Україні в умовах Євроінтеграції. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 7. С. 162-166.
52. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020». Указ Президента України від 12 січня 2015р. № 5/2015. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>
53. Теліщук М.М. Податкова діяльність держави як детермінанта регіональної економічної політики. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 52-2. С. 86-92.
54. Тимченко О. М., Осадчий Є. С. Інституційна спроможність упровадження моделі сегментації податкових боржників в Україні. *Ефективна*

економіка. 2020. № 8.

[URL:http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8086](http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8086)

55. Ткачик Л.П. Особливості застосування методів та способів податкового регулювання підприємницької діяльності. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.7. С. 106-113.
56. Ткачик Ф.П. Архітектура міжбюджетних трансфертів та їх вплив на фінансову самостійність регіонів. *Економіка та держава*. 2021. № 8. С. 85–90.
57. Тютюнник І.В., Кобушко Я.В. Інструменти мінімізації податкового навантаження в Україні: порівняльний аналіз та ефекти від застосування. *Економічний аналіз*. 2018. Том 28. № 4. С. 122-130.
58. Хом'як М.С. Інституційне середовище розвитку фіскального простору регіонів. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. №13. С. 553-559
59. Чемерис О. Державна політика розвитку малого та середнього підприємництва в Україні у контексті результативності. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 3(52). Ч. 2. С. 234-250.
60. Швабій К. І. Вплив глобалізації на систему оподаткування та податкову політику України. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 1(10). С.137-144.
61. Шевчук М. Інформаційне забезпечення органів фіскальної служби України як елемент стратегічного плану розвитку країни. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 144–147.
62. Шкарупа О.В. Аналіз проблем та напрямків удосконалення системи оподаткування в Україні. *Механізм регулювання економіки*. 2018. № 1. С. 185-191.
63. Юрій С.І., Крисоватий А.І., Кошук Т.В. Сучасні тенденції розвитку європейського оподаткування та новітня парадигма податкової політики в Україні. Тернопіль: ТНЕУ, 2010. 292с.